

Комунальний заклад вищої освіти
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
Волинської обласної ради

СТЕПАНЮК Дар'я

СТЕПАНЮК Ігор

**Методика роботи
з хореографічним колективом**

Навчально-методичний посібник

Луцьк, 2023

УДК 793.3.071.5-053.2
С 24

*Схвалено до друку науково-методичною радою
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(протокол №5 від 20 січня 2023 року)*

Степанюк Д. О., Степанюк І. В.

С 24 **Методика роботи з хореографічним колективом.** Луцьк :
ФОП Мажула Ю. М., 2023. 76 с.

Рецензенти:

Наталія Іванова – доктор філософських наук, доцент, декан факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради;

Валерій Смирнов – заслужений артист України, головний балетмейстер Волинського державного академічного народного хору, педагог-хореограф народного художнього колективу ансамблю танцю «Джерельце» КЗЗСО «Луцький ліцей №25 Луцької міської ради».

Навчально-методичний посібник «Методика роботи з хореографічним колективом» висвітлює основні завдання та напрями роботи педагога-хореографа, є допоміжним матеріалом у практичній діяльності майбутніх педагогів-хореографів, керівників хореографічних колективів.

Матеріали навчально-методичного посібника стане у нагоді для здобувачів освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво та 01 Освіта/ Педагогіка, викладачів-практиків та керівників дитячих хореографічних колективів.

© Степанюк Д. О., Степанюк І. В., 2023

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Хореографічна освіта як складова загальнокультурного розвитку особистості	6
Класифікація танцювальних колективів.	13
Вимоги до керівника хореографічного колективу	16
Організація роботи в дитячому хореографічному колективі	20
Методика навчання хореографічним рухам.	26
Виховна робота в хореографічному колективі	35
Види роботи та планування в хореографічному колективі	38
Особливості формування репертуару дитячого хореографічного колективу	51
Вимоги до концертного репертуару.	56
Теоретичний і практичний матеріал.....	61
Список використаних джерел	73

ПЕРЕДМОВА

Серед актуальних завдань, що постають сьогодні перед педагогічною наукою України, одне з центральних місць посідає розробка технологій і методик всебічного розвитку особистості дитини з урахуванням її унікальності, власної активності, нахилів, здібностей та обдарувань. Нова школа ХХІ століття в Україні покликана формувати творчу особистість, створювати умови не тільки для інтелектуального та фізичного розвитку дитини, а й для самореалізації її в різних видах творчої діяльності, спроможності брати участь у різноманітних процесах соціальних перетворень майбутнього.

Хореографічне мистецтво – одне з наймогутніших засобів виховання, за допомогою якого здійснюється виховання особистості. Сила його полягає, насамперед, у впливі на емоційну, почуттєву сферу особистості. Використання хореографії як засобу виховання дітей є одним з найважливіших завдань виховної діяльності загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти. Саме хореографія вчить дитину любити прекрасне, впливає на її почуття та мислення, характер і волю, сприяє свідомому сприйнятті дійсності. Заняття танцями – складова частина всебічного виховання особистості: естетичного, морального, розумового і фізичного. Продуктивність художнього виховання молоді засобами хореографії обумовлена синтезуючим характером цього мистецтва, яке об'єднує в собі музику, ритміку, образотворче мистецтво, театр і пластику рухів.

Сьогодні перевантаженість школярів теоретичними заняттями викликає різке зниження рухової активності, що в свою чергу приводить до погіршення стану їх здоров'я та фізичної підготовленості. Запобігти цьому можуть заняття ритмікою і хореографією, організація яких, є найбільш доцільною в молодшому шкільному віці, коли психофізіологічний апарат дитини не тільки найбільш схильний для такого роду занять, але й має потребу в них. Заняття ритмікою і хореографією можуть сприяти виправленню розповсюджених у дітей викривлень фігури, клишоногості, розвитку координаційних здібностей.

Заняття з хореографії позитивно впливають на подолання непорозуміннь у стосунках між хлопчиками і дівчатками. Сумісне виконання танців, зокрема парних, участь у масових іграх і забавах

вчить доброзичливому та уважному ставленню один до одного, формує у дітей риси гуманності, людяності. Емоційно забарвлена музика, різноманітність видів танців зацікавлюють і приваблюють учнів молодшого шкільного віку. Практичне оволодіння хореографічними навичками також сприяє розвитку у дітей творчої активності, фантазії та уяви, здібностей до імпровізації.

Маємо надію, що кожен майбутній хореограф та хореограф-практик скористається поданою інформацією у навчально-методичному посібнику та використає її у своїй освітньо-практичній діяльності.

Навчально-методичний посібник «Методика роботи з хореографічним колективом» стане у нагоді для студентів педагогічних закладів вищої освіти, майбутніх учителів хореографії та хореографів-практиків, керівників хореографічних колективів.

Хореографічна освіта як складова загальнокультурного розвитку особистості

Активні процеси демократизації, гуманізації та диференціації в суспільному житті, усіх сферах мистецтва і освіти вивели на перший план особистість, необхідність створення умов для її всестороннього розвитку та самореалізації. Сьогодні в педагогічній науці тривають пошуки ефективних та універсальних засобів художньо-естетичного та загальнокультурного вдосконалення особистості дитини. Тенденції індивідуалізації одержали розвиток у сфері вітчизняної освіти, реалізуючись у встановленні суб'єкт-суб'єктних відносин в освітньому процесі, прийнятті особистісно орієнтованого підходу навчання як найбільш ефективного. Впровадження такого підходу в педагогіку хореографії, котра притримувалася традицій жорсткої дисципліни, контролю і авторитаризму, вимагає по новому визначити умови, методи і засоби навчання, що забезпечували б дієвість і психологічну гармонійність процесу навчання.

Мистецтво – це простір, у якому творчість є центром діяльності людини. Мистецтво багатогранне у своїй сутності і, вибудовуючи адекватну систему психологічного захисту, допомагає компенсувати негативні переживання, зумовлює позитивні враження, сприяє спілкуванню з довкіллям, розвитку самосвідомості, усвідомленню власної значущості у соціумі.

В основу хореографічного мистецтва покладено творчість людського руху. Зображення дійсності засобами танцю в усі часи відкривали багатогранні зв'язки людини і суспільства, сприяло набуттю особистістю певного досвіду. Мистецтво танцю виконує чимало функцій, зокрема рівноваги душевного стану людини, і в багатьох випадках може бути основою гармонійності особистості.

Феномен впливу хореографічного мистецтва на людину є об'єктом зацікавлення ще з часів Арістотеля, про що свідчать наукові дослідження ХХ-ХХІ ст. Проблеми художньо-естетичного досвіду, зокрема аспекти творчості, розглядали у своїх працях такі сучасні українські вчені-педагоги, як: О. Биковська, Б. Колногузенко, І. Кушнерчук, О. Мартиненко, Т. Медвідь, Т. Сердюк, О. Соляна.

Існує низка науково-педагогічних досліджень (О. Голдріч, О. Дубогай, П. Коваль, Л. Козинко, А. Шевчук, П. Фриз та інші), в

яких хореографія розглядається як один з допоміжних засобів фізичного, розумового, художнього, естетичного, патріотичного і морального виховання дітей шкільного віку.

Наукою доведено, що хореографічне мистецтво найуспішніше реалізує розвиток чуттєвого та емоційного сприйняття дитиною оточуючого світу, знімає фізичну і розумову втому, дає додатковий імпульс для творчої інтелектуальної діяльності.

Хореографія – це вид мистецтва, який володіє величезними можливостями для повноцінного естетичного вдосконалення дитини, її гармонійного, духовного і фізичного розвитку.

Естетичне, фізичне, духовне виховання дитини якнайкраще здійснюється за допомогою мистецтва хореографії. В дитячому віці хореографія повною мірою сприяє всебічному гармонійному та фізичному розвитку дитини, містить у собі значні можливості для всебічного гармонійного розвитку особистості дитини, розвитку її природних обдарувань і талантів.

Ідеї національної школи і шляхи їх реалізації в теперішніх умовах спрямовують педагогічну науку на творчий розвиток сучасної педагогіки, розробку нових положень і ідей, спрямованих на духовне оздоровлення не тільки самого суспільства, але і кожного її члена і покликаних від його народження систематично і цілеспрямовано формувати самосвідомість, культуру з урахуванням багатогранної і цілісної природи дитини.

Експериментальний перехід на 12 - річне навчання з 6 - річного віку, наступне повернення до 11 - річної школи, інтенсифікація навчальної діяльності, докорінна перебудова системи навчання і виховання вимагають наукової розробки системи заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я, застосування обґрунтованих рекомендацій, режиму праці і відпочинку школярів. Покращення соціально-гігієнічних умов життя, широке впровадження фізичної культури в побуті, обов'язкове фізичне виховання в загальноосвітніх школах, розвиток дитячого і юнацького спорту сприяє зміцненню здоров'я і фізичному розвитку підростаючого покоління. Адже при гіподинамії знижується до мінімального рівня обмін речовин, затримується розвиток внутрішніх органів, серечно-судинної дихальної систем, залоз внутрішньої секреції.

Однією з відмінних принципових особливостей виховання в процесі хореографічної освіти є постійна і глибока увага до проблем естетичного виховання. Тільки пробудження творчих сил і здібностей людини є найважливішою умовою розвитку як кожного індивіда, так і суспільства в цілому. Естетичне виховання у всій різноманітності своїх можливостей є на цьому шляху одним із факторів саме такого розвитку.

Педагогічна наука розробляла і вдосконалювала програми і підручники, створювались методичні посібники для вчителя, розроблялись нові форми залучення дітей до світу прекрасного в житті і мистецтві. Особливе значення мало зародження і зміцнення тенденції розвитку форм і методів позакласної і позашкільної художньо-творчої діяльності школярів, що найбільш плідно для розвитку школи в сучасних умовах.

Для сучасного школяра спілкування з мистецтвом стає нормою життя. Здатність розуміти, відчувати прекрасне є не тільки певним критерієм, показником рівня розвитку школяра. Вона виступає стимулом для розвитку власних творчих здібностей, вона багато в чому визначає той чи інший рівень духовного спілкування школяра з ровесниками, близькими, друзями.

Система набуття художньо-естетичного досвіду передбачає тісний зв'язок різних форм художньо-творчої діяльності дитини. Проте важливість цілей і завдань хореографічної освіти, її можливості у формуванні особистості не достатньо підкріплені структурою навчального плану, в якому предметам мистецтва, не кажучи вже про естетику в цілому, відводиться незначна кількість урочного часу. Складність організації справжньої хореографічної освіти заключається в тому, що в практиці роботи школи завдання естетичного виховання вирішуються під час примітивно і поверхово [13, с.97-99].

Естетичне пізнання мистецтва, природи і всіх інших явищ світу, забарвлених присутністю в них елемента краси, супроводжується розвитком таких особливих рис, формуванням таких особливих якостей особистості, як художній смак, естетичний ідеал, естетичне переживання, здатність бачити, відчувати красу і гармонію та естетично її оцінювати. Розвинутість всіх цих проявів естетичного пізнання ніколи не може бути остаточно досягнутою, а безперервно вдосконалюється на протязі всього життя людини. Загальноосвітня школа та позашкільні

заклади є серйозним ступенем в цьому процесі. Залучаючи до краси мистецтва і дійсності, вона розвиває здатність дитини творчо сприймати будь-який прояв естетичного і вчить вмінню його розрізняти, формує потребу в естетичному, розвиває навички оцінки будь-якого явища мистецтва і дійсності. Пізнання краси природи рідної країни, всього оточуючого, краси спілкування, фізичне вдосконалення дають значно більш серйозний виховний ефект, ніж тільки залучення до мистецтва.

Клінічні спостереження і практичний досвід показують, що значний контингент молодших школярів особливо потребує оздоровлення, оскільки їх руховий режим характеризується відносною гіподинамією, що веде до детренованості організму і послабленню захисних сил. В умовах сучасного технічного прогресу, коли напружений ритм життя поєднується з сенсорним і інформаційним перевантаженням, гіпокінезією, проблема зміцнення здоров'я є надзвичайно важливою.

Як показують дослідження сучасних науковців найбільші зрушення в координації рухів спостерігаються у дітей у віці 6 - 13 років, коли закладається основа для формування складної координаційно-рухової діяльності в наступні роки, проходить швидкий розвиток рухового аналізатора, лабільність нервово-м'язевого апарата досягає рівня, близького до рівня дорослої людини. В зв'язку з цим значне місце у формуванні координації рухів, вдосконаленні м'язевого відчуття (вміння розрізняти темп, амплітуду рухів, рівень напруження і розслаблення м'язів, відчуття часу і простору) відіграє заняття з ритміки і хореографії (в дошкільному та молодшому шкільному віці), участь дітей та підлітків в різного роду хореографічних колективів (народного, класичного сучасного, естрадного і спортивного танців). Саме ритмічний елемент музики спонукає дітей до тілесних рухів, які поступово співпадають з пульсом музики, формуються в процесі цілеспрямованого спілкування з нею.

Пасивне відношення до хореографічного мистецтва в науці, методиці і практиці свідчить про те, що теорія змісту їх як нова галузь в педагогічній науці знаходиться поки що в процесі вивчення. Усі хореографи повинні мати загальнообов'язкові навчальні програми в закладах загальної середньої та позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку. Власні

індивідуальні програми містять ряд протилежних тверджень, які стосуються:

- залучення дітей до занять народною чи сучасною хореографією;
- шляхів формування колективу;
- реалізації дидактичних принципів в навчанні танцю;
- використання арифметичного рахунку (ритмічного малюнку) та спеціального термінологічного рахунку на заняттях з ритміки і хореографії;
- музики, яка використовується на початковому етапі навчання;
- створення хореографічних композицій в колективах;
- використання класичного екзерсису, як основи вдосконалення танцювальності.

З поміж інших видів мистецтва хореографічне є унікальним у вирішенні завдань як художнього, естетичного, морального, фізичного, так і особистісного розвитку, громадянського і духовного становлення підростаючого покоління. Це зумовлено не тільки природою сприймання мистецтва танцю, а й тим, що вже в ранньому віці хореографічна діяльність становить одну з найдоступніших і емоційно-захоплюючих форм творчості.

Участь у масових іграх і забавах вчить доброзичливому та уважному ставленню один до одного, формує риси гуманності, людяності. Емоційно забарвлена музика, різноманітність видів танців зацікавлюють і приваблюють. Практичне вивчення різних елементів танцю сприяє розвитку творчої активності, фантазії та уяви, здібності до імпровізації. Таким чином виховні можливості хореографічного мистецтва визначають його вплив на основні сфери розвитку особистості: світоглядну, морально-етичну, інтелектуальну, емоційно-почуттєву, комунікативну та інші [15, с. 191].

Танцювальне мистецтво є засобом формування творчої особистості; ознайомлення з елементами хореографічної культури; формування загальнолюдських цінностей, пізнавального інтересу до мистецтва; виховання потреби у сприйманні й інтерпретації хореографічних вистав. Воно є також засобом оздоровлення організму, корекції фізичних вад, розвитку фізичних якостей (сили, рухливості, витривалості, легкості, спритності). Хореографічне мистецтво сприяє розвитку художньо-образного, асоціативного мислення, вихованню колективізму, формуванню позитивних рис

характеру (наполегливості, вимогливості, терпіння, поваги до інших, доброзичливості тощо).

Хореографія – це світ краси руху, звуків, світлових фарб, костюмів, тобто світ чарівного мистецтва. Діти прагнуть побачити це на балетних виставах, у художніх альбомах, відеофільмах. Заняття хореографічним мистецтвом сприяють фізичному розвитку дітей та збагачують їх духовно. Це гармонійне заняття приваблює і дітей, і батьків. Батьки віддають дітей у хореографічні колективи, де вони зміцнюють здоров'я, розширюють загальний культурний і художній кругозір, який є формою задоволення духовних потреб, засобом розвитку естетичного смаку. Все це підтверджує багатофункціональний вплив хореографії на всебічний розвиток особистості.

Про наявність суспільної спрямованості танцювальної діяльності свідчить той факт, що дитина навіть у своїх перших танцювальних спробах виявляє бажання, щоб її «танок» хто-небудь побачив.

Ця особливість має бути використана в педагогічному процесі як один із стимулюючих факторів. Створення атмосфери доброзичливості, взаєморозуміння по відношенню до результатів танцювальної діяльності кожної дитини з боку однолітків та дорослих спонукає її до постійного вдосконалення набутих досягнень, формує стійке бажання до оволодіння нею.

Танцювальне мистецтво через зміст і форму хореографічного твору справляє широкий виховний вплив, задовольняє пізнавальні, наслідувальні потреби дітей, забезпечує різнобічну культурну орієнтацію у навколишньому світі.

Провідна функція хореографічного мистецтва – вираження емоцій і почуттів. Поза вираженням це мистецтво не існує. Тому основними виражально-зображальними засобами в ньому виступають загальнолюдські засоби передавання емоцій і почуттів – інтонація, міміка, виражальні рухи, пози, жести, художньо узагальнені танцювальні рухи.

Як свідчать дані, виражальні засоби впливають безпосередньо в момент сприйняття музично-пластичного образу, забезпечуючи механізм співпереживання, а продуктивне засвоєння художньої мови відбувається в процесі власного виконання творів і сприяє художньому самовираженню дитини. Водночас розуміння

виражальних рухів і набуті навички їх застосування розширюють можливості спілкування дітей загалом.

Заняття хореографією стимулюють дитину бути зовні стрункою, підтягнутою, красивою. Через танцювальні па виховується вміння граційно і витончено рухатися, шляхетно поводитися, задовольняються естетичні потреби та інтереси, виховуються естетичні почуття і смаки, ціннісне ставлення до мистецтва, до оточуючого світу і людей. У дитини виробляється почуття гармонії в собі, як єдності внутрішньої і зовнішньої краси .

З психологічної точки зору молодший шкільний вік – це сприятливий період для розвитку творчих здібностей. В цьому віці діти надзвичайно допитливі, у них є величезне бажання пізнавати навколишній світ. І батьки, залучаючи їх у різні види діяльності, сприяють розширенню дитячого естетичного досвіду. А накопичення досвіду і знань – це необхідна передумова для майбутньої творчої діяльності.

В основі побудови занять творчого типу лежить діалектичний взаємозв'язок життя і мистецтва, мистецтва та дійсності. В основі занять з хореографії закладені принципи, що відображають їх творчу спрямованість. До таких принципів відносяться:

- Продуктивний розвиток здатності естетичного осягнення дійсності і мистецтва як вміння вступати в особливу форму духовного спілкування.
- Спрямованість на формування образного мислення як найважливішого чинника художнього освоєння буття. Саме образне мислення оптимізує у дитини розуміння естетичної багатомірності навколишньої дійсності.
- Оптимізація здатності художнього синтезування як умови для пластично-чуттєвого і естетично багатопланового освоєння явищ діяльності.
- Розвиток навичок художнього спілкування як основи для цілісного сприйняття мистецтва.
- Створення морально-естетичних ситуацій як найважливішої умови для виникнення емоційно-творчого переживання дійсності.
- Виховання навичок імпровізації як основи для формування художньо-самобутнього ставлення до навколишнього світу.
- Імпровізація – першооснова художньої творчості дітей. Імпровізація дозволяє розвивати вміння бачити ціле, що

осягається в єдності продуктивних і репродуктивних сторін мислення, дає можливість усвідомити процес творчості у педагогіці [15, с.191].

Таким чином, хореографічна освіта як один з найдієвіших засобів впливу на формування внутрішнього емоційного світу дитини на сьогоднішній день використовується ще не в повній мірі. Тому актуально створювати необхідні умови для хореографічних занять в закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Класифікація танцювальних колективів

Хореографічне мистецтво – це дуже об'ємне поняття, яке містить балет, мистецтво народного, бального, сучасного танцю. Хореографія сформулювала цілу систему специфічних засобів і прийомів, властиву їй художньо виразну мову, за допомогою чого створюється хореографічний образ, який виникає з музично-ритмічних рухів. Він має умовно-узагальнений характер і розкриває внутрішній стан і духовний пов'язаний з ритмом.

Т. Тарасенко дає таке визначення хореографічного колективу – це співдружність індивідуальностей з урахуванням їх танцювальних даних і вікових особливостей, об'єднаних загальною художньо-творчою задачею, в рішенні якої значну роль грають педагогічні умови, створені керівником хореографічного колективу [14, с.10].

За Н. Бугаєць «Хореографічний колектив – група об'єднаних загальними цілями і задачами людей, що досягли в процесі спільної танцювальної діяльності високого рівня розвитку. В хореографічному колективі формується особливий тип міжособистісних відносин, для яких характерні:

- висока згуртованість;
- колективістське самовизначення;
- колективістська ідентифікація;
- соціально важливий характер мотивації міжособистісних виборів;
- висока референтність членів колективу у ставленні один до одного;
- об'єктивність у покладанні й прийнятті відповідальності за результати спільної танцювальної діяльності» [3, с. 40].

О. Ліманська дає таке визначення поняттю «студентський хореографічний колектив» – це творче об'єднання молоді за професійним спрямуванням з нестійкою структурою формування контингенту, обумовлену графіком навчально-виховного процесу окремого вищого навчального закладу [8, с. 29].

Танцювальні колективи прийнято класифікувати за формами на аматорські та професійні колективи.

О. Бурля, дає таке визначення аматорському хореографічному колективу: «Аматорський хореографічний колектив є педагогічно керованою системою, що функціонує в умовах вільного часу дітей з метою їх виховання, шляхом залучення їх до активної творчої практики у галузі хореографічного мистецтва» [4, с.11].

За визначенням С. Тригуб «як будь-який інший, аматорський хореографічний колектив характеризується такими ознаками:

- добровільністю об'єднання у вільний позаурочний час (при цьому слід відмітити, що ознака добровільності участі в роботі хореографічного колективу проявляється якісно інакше, ніж в інших дозвіллевих формах діяльності; справа не тільки в тому, що діяльність учасників добровільна, вона ще й колективна, суспільно важлива; тобто, освітня робота, виконавська діяльність дитячого хореографічного колективу в закладі загальної середньої та позашкільної освіти, залишаючись в основі справою добровільною, обов'язково припускає прийняття учасниками певних обов'язків);
- загальнодоступністю;
- стабільністю;
- сумісною суспільною діяльністю;
- чіткістю організаційної роботи [16, с.160]

В Україні кожен регіон, область, район і місто мають своєрідні танці з неповторною лексикою, музикою, костюмами. І якщо декілька століть тому ці танці були невід'ємною частиною життя, то зараз познайомитися з різнобарв'ям танцювальної спадщини українського народу можна, в першу чергу, завдяки аматорським хореографічним колективам.

Саме любов керівників цих колективів до народного українського танцю, що зародився в глибини віків, утверджується і розвивається сьогодні. Він увібрав у себе місцеві локальні лексичні структурні композиційні особливості, манеру і форму виконання, що відрізняє його від інших народних танців. Керівники

аматорських хореографічних колективів вміло поєднують танець з життям українського народу, розвивають танцювальні скарби певного регіону, зацікавлюють молодь, єднають його з сучасними мотивами. В їх танцювальних постановках знаходять своє відображення радість, завзяття, веселість, м'який гумор і ті риси, які притаманні сьогодні дітям і молоді України.

Професійний хореографічний колектив характеризується особливим підходом до постановки своїх номерів, завжди має особливу родзинку. У таких колективів різна хореографія, видовищні трюки та підтримки.

У професійних та аматорських колективах існують такі форми за змістом твору, які характерні, майже для всіх видів хореографії: хореографічна композиція, танцювальна сюїта, хореографічна картина, вокально-хореографічна композиція, хореографічний етюд, мюзікл, хореографічна вистава, перфоманс, римейк, парафраз.

У різних видах хореографії використовують різні типи класифікації етнічних танців: в українському народно-сценічному танці основними жанрами є: обрядові (хороводного плану: веснянки, купальські, обжинкові), побутові (коломийки, гуцулки, аркан, гопак, козачки, верховини, польки тощо), сюжетні («Шевчики», «Косарі», «Плескач» тощо).

Вихід України на світовий культурний простір сприяв активному впровадженню в українське мистецтво великої кількості нових художніх форм, опанування якими раніше було неможливо. Тому нинішній розвиток сучасних форм української хореографії, розширення сфери інтересів вітчизняних фахівців завдяки вивченню різноманіття її стилів і видів відбувається під знаком інтеграції в галузі культури та мистецтв. Активне співробітництво та обмін досвідом між українськими та зарубіжними фахівцями відкрили необмежені можливості для творчого пошуку, проте недостатня теоретична база, нечітке усвідомлення характерних ознак різних напрямків сучасної хореографії призвели до змішування різних за сутністю її стилів та видів.

Танцювальним колективом прийнято вважати групу танцюристів, що складається з двох і більше учасників. Найчастіше

вони працюють в якомусь одному певному стилі танцю, з використанням відповідного музичного супроводу.

Постановкою танцю, розробкою програми займаються: художній керівник колективу, балетмейстер, педагог-хореограф, також, зазвичай, створенням або розробкою ідеї костюмів, атрибутів та аксесуарів, необхідних для того чи іншого танцю, який визначає в подальшому твоче обличчя колективу та його унікальність.

В наш час існує безліч різних танцювальних колективів, які виступають в різних стилях і користуються популярністю у різної аудиторії. Варто відзначити, що однією з особливостей танцювальних груп є орієнтація на певного глядача. Таким чином, їх можна розділити на такі групи танцюристів:

- для дорослої аудиторії – використовується безліч стилів (від класичних бальних танців до модерну);
- для молоді – постановки з застосуванням популярної сучасної музики;
- для дітей – найчастіше це костюмовані постановки з використанням образів улюблених дитячих персонажів;
- універсальні – увібрали в себе всі можливі стилі виконання, розраховані на різнопланову, змішану публіку.

Перераховані вище типи танцювальних колективів мають масу відмінностей і кожен з них затребуваний у своїй сфері. При цьому, для будь якого з них, крім майстерності, одним з найбільш важливих якостей є здатність враховувати побажання глядачів, створюючи тим самим відповідний настрій у них, занурюючи їх в атмосферу романтики, пристрасті, гармонії, краси або казки.

Вимоги до керівника хореографічного колективу

Педагог-хореограф – це фахівець, який здійснює педагогічну діяльність у галузі хореографічного мистецтва (класичний, народно-сценічний, спортивно-бальний, сучасний танець тощо), є постановником хореографічних творів різних форм у процесі проведення навчальних занять та сценічного виховання.

Керівник хореографічного колективу має володіти низкою особистісних якостей, до яких можна віднести об'єктивну самооцінку професійної підготовки, любов до дітей, працелюбність, розвинену уяву, незалежність творчого мислення, цілеспрямованість, відповідальність, самокритичність,

вимогливість до себе та впевненість у собі, комунікабельність, спостережливість, енергійність, суспільну активність, витриманість, принциповість, охайність, доброзичливість, ерудованість, організаційні вміння та моральну стійкість.

Складність діяльності керівника хореографічного колективу полягає у багатоманітності функцій які приходить йому виконувати. Серед яких:

- організаційна (педагог виступає організатором колективу і забезпечує його функціонування);
- навчальна (керівник хореографічного колективу навчає виконавській майстерності та відповідає за духовно-естетичне виховання учнів);
- розвивальна (керівник хореографічного колективу відповідає за всебічний розвиток учнів шляхом рівноцінного фізичного, емоційного, естетичного, інтелектуального, креативного виховання);
- балетмейстерська (керівник хореографічного колективу є головним балетмейстером-постановником, за винятком колективів, у яких працюють запрошені балетмейстери);
- репетиторська (керівник хореографічного колективу здійснює репетиційний процес, виконуючи функції головного педагога-репетитора);
- концертно-виконавча (керівник хореографічного колективу планує та здійснює виступи на концертах, виховних та суспільних заходах, бере участь у конкурсах, фестивалях).

Визначимо основні функції керівника хореографічного колективу:

- вміння організувати колектив;
- організовує суспільну діяльність;
- зацікавити, поставити найближче завдання та перспективну лінію.

Важливим елементом діяльності керівника хореографічного колективу є його індивідуальний стиль. До основних ознак індивідуального стилю відносяться:

- темперамент (час і швидкість реакції, індивідуальний темп праці, емоційність);
- характер реакцій на різні педагогічні ситуації;

- вибір та особливості використання методів навчання та засобів виховання;
- стиль педагогічного спілкування (авторитарний, демократичний та ліберальний);
- манера спілкування (голос, міміка, жестикуляція, поза, рухи), поведінки та одягу;
- вибір тих чи інших видів заохочень та покарань;
- використання засобів психолого-педагогічного впливу на учнів.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності проявляється в здібностях педагога застосовувати традиційні та новаційні засоби навчання з урахуванням своїх індивідуальних нахилів, особистісного педагогічного досвіду та рис характеру.

Обов'язковими складовими індивідуального стилю керівника хореографічного колективу, окрім педагогічної, є балетмейстерська і виконавська діяльність.

Вирішальна роль у вихованні інтересу у дітей до занять з хореографії залежить тільки від педагога, від тих методів, які він застосовує. Насамперед – це створення атмосфери, в якій дитина може радісно і невимушене працювати без надмірних зусиль. Яким би незначним не був результат, педагог повинен підтримувати зусилля дітей, стимулювати їх. Перед дитиною ставиться ясна і доступна мета. Зацікавлена у досягненні цієї мети (оскільки вона їй зрозуміла), дитина проявить і свою власну ініціативу, що необхідно для виховання творчого начала.

Керівнику хореографічного колективу слід вчасно помітити і підтримати дитячу ініціативу. Дитина побачить результати своєї праці, і це принесе їй радість, а педагог при цьому досягне єдності морального і естетичного виховання. На успіхи тієї чи іншої дитини треба звернути увагу всього колективу, обговорити їх, з'ясувати, чому саме дитина досягла таких успіхів, домогтися, щоб її праця послужила прикладом для інших.

Кожен керівник хореографічного колективу повинен формувати свій індивідуальний стиль хореографічної діяльності, який сприятиме створенню самобутнього колективу, зі своїм творчим кредо і танцювальним почерком.

Важливою ланкою роботи керівника хореографічного колективу є вибір стилю керівництва. Стиль взаємодії як складник методичного управління є інформаційно-емоційною єдністю, у якій

виділяються емоційний та інформаційний напрями. Емоційний напрям підпорядковується психологічним законам, а інформаційний – логічним.

Учені виділяють три основні стилі керівництва: авторитарний (директивний), демократичний (колегіальний) та ліберальний (непослідовний, вільний, анархічний). Кожен з них характеризується конкретними виявами: формальним (форма комунікації) і змістовим (зміст діяльності).

Авторитарний (директивний) стиль роботи – це стиль безперечного авторитету керівника, який характеризується повним одноосібним прийняттям рішень (до того ж тільки власного формулювання), намаганням залишити за собою виключне право заохочувати і карати.

Демократичний або колегіальний стиль керівництва характеризується передачею педагогом частини своїх повноважень і функцій учасникам колективу або своїм помічникам, педагогам-репетиторам. Для прийняття тих чи інших рішень керівник залучає весь колектив або його актив, обговорюючи й узгоджуючи з ним усі пропозиції.

Ліберальний (непослідовний, вільний, анархічний) стиль керівництва характеризується мінімальним втручанням педагога-хореографа у процес управління колективом. Контроль за діяльністю підлеглих він здійснює час від часу, основне своє призначення бачить у передачі інформації й посередництві між колективом та іншими, що заважає йому знати внутрішні процеси взаємодії.

Зазвичай, у своїй роботі будь-який педагог застосовує всі три стилі, але прояв кожного з них буває різним. Переважання одного чи двох з них характеризує той чи інший індивідуальний стиль керівництва. Якщо два стилі керівництва проявляються однаково і домінують над третім, його слід вважати проміжним (директивно-колегіальним, колегіально-ліберальним). Можна зустріти такі форми керівництва, коли жоден із стилів не переважає над іншими. Такий метод управління відносять до змішаного типу керівництва.

Зважаючи на багатогранність професійної хореографічної діяльності педагога, сучасна педагогічна наука виділяє три основні аспекти роботи хореографа: виконавський, педагогічний, балетмейстерський, які визначають головні складові індивідуального стилю діяльності хореографа:

- індивідуальний стиль педагогічної діяльності;
- індивідуальний стиль виконавської діяльності;
- індивідуальний стиль балетмейстерської діяльності.

Розглядаючи структуру індивідуального стилю професійної діяльності хореографа, сучасні науковці виділяють такі його компоненти:

- особистісний компонент (індивідуально-психологічні передумови стилю);
- ціннісний компонент (професійно-діяльнісна і особистісна позиції суб'єкта);
- когнітивний компонент (професійні знання - теоретичний тезаурус хореографа);
- конструктивний компонент (професійні вміння та навички, конкретні дії суб'єкта, в яких реалізується стиль);
- емоційний компонент (емоційні стани суб'єкта діяльності);
- комунікативний компонент (система способів і засобів взаємодії у професійній діяльності, що визначає стиль спілкування хореографа).

Організація роботи в дитячому хореографічному колективі

Сучасна система освіти приділяє багато уваги хореографічному вихованню школярів. В організаційній структурі стабільного розкладу на рівні з іншими уроками стоять уроки ритміки та хореографії. У процесі занять ритмікою всі школярі мають можливість набути прямої постави, пластичності рухів, розвивати координацію рухів, увагу, пам'ять та багато іншого. Тільки тоді, коли хореографічне виховання школярів увійде в повсякденне життя, тільки тоді зникне дефіцит танцювальних номерів у масових шкільних святах. Дитячий хореографічний колектив – це найбільш поширене дитяче об'єднання у шкільних та позашкільних закладах.

О. Мартиненко наголошує на тому, що хореографічна діяльність дитини буде успішною, якщо реалізуватиметься за таких умов: формування мотиваційної сфери дітей, розвиток усвідомленого ставлення до мети діяльності та створення сприятливої атмосфери оволодіння різноманітними руховими діями

як складовими елементами змісту танцю. Учена вказує на те, що в основі хореографічної діяльності знаходиться виконання рухових дій, засобами яких розкривається внутрішній світ дитини, її емоції та відчуття [10, с.186].

Як зазначають науковці, хореографічне мистецтво об'єднує різні види та жанри танцю: класичний, народний, бальний, історико-побутовий, естрадний та сучасний, засобами яких передається зміст хореографічних композицій. Особливість хореографічного мистецтва полягає в тому, що танцювальний образ виявляється і розкривається через музично-організовані рухи особистості дитини, які підбираються та використовуються відповідно до музичного характеру та змістовного наповнення хореографічного твору. Тож виконання танцювальних композицій потребує від дитини сформованих знань, умінь, навичок, розвинених емоцій та почуттів, активного творчого мислення тощо.

Ми розглядамо хореографічне мистецтво як середовище в якому відбувається цілісне художньо-естетичне виховання та творчий розвиток школярів. Тобто під час хореографічних занять і уроків, через цікаві, посильні дії, відбувається розвиток когнітивної, емоційно-почуттєвої, психофізичної, творчої сфери особистості дитини, адже саме в молодшому шкільному віці закладається основа особистості, відбувається орієнтація на розвиток духовності, самореалізації, самовираження і формується світовідчуття, необхідне в подальшому житті. Продуктивність гармонійного виховання дітей засобами хореографії обумовлена її синтезуючим характером, що поєднує в собі музику, ритміку, театр і пластику рухів. Хореографічне мистецтво є одним із ефективних засобів усебічного розвитку особистості. Крім того, хореографічне мистецтво найуспішніше реалізує розвиток зорових, слухових і рухових форм чуттєвого й емоційного сприйняття світу, знімає розумову втому і дає додатковий імпульс для інтелектуальної діяльності.

Відтворення вихованцями пластичних рухів, змістовно наповнених думками, емоціями, почуттями, сприятиме активізації зв'язків між їхнім внутрішнім станом і фізичними проявами. Хореографічна творчість сприяє підвищенню в молодших школярів рівня емоційно-чуттєвого розвитку, естетичних уявлень, понять, естетичної культури, творчого потенціалу, закладає основи знань світового мистецтва. Також простежується безсумнівний

позитивний ефект впливу занять танцем на емоційне, художньо-естетичне сприйняття, на фізичний розвиток дітей, на їхній стан здоров'я. Поєднання всіх цих якостей особистості складає основний зміст її всебічного й гармонійного розвитку [17].

Танець як засіб виховання має величезне значення. Основне завдання балетмейстера – бути ідейно-творчим педагогом, творцем хореографічного твору. Педагог-хореограф повинен поєднувати у собі як педагога-постановника так і балетмейстера-репетитора, уміло підтримувати зусилля дітей та стимулювати їх ініціативу.

Таким чином, творчий розвиток школярів у процесі хореографічної діяльності базується на таких положеннях:

- здійснення художньо-естетичного виховання молодших школярів на гуманістичних засадах;

- формування найважливіших складових естетичного розвитку дитини, що виступають необхідною умовою виховання її естетичної культури;

- використання методів стимулювання імпровізаційної активності школярів та їх творчих проявів;

- формування ціннісного ставлення до мистецтва хореографії, основу якого визначають ціннісні орієнтири, смаки та ідеали; розвиток повноцінної, психічно та фізично вільної особистості дитини;

- розвиток художньо-творчих здібностей, а саме: естетичного смаку, уяви, мислення тощо: виховання інтересу до хореографічної діяльності, культури поведінки, позитивного ставлення один до одного.

Результативність освітнього процесу на заняттях хореографії залежить від того, як педагог відноситься до підготовки та проведення занять [17].

Проведення кожного хореографічного заняття з дітьми, особливо молодшого віку повинно бути особливим, не схожим на попереднє, мати цікаву та доступну тематику й сюжетну основу, включати різноманітні ігрові елементи, пізнавально-інформативний матеріал, виховні та творчі завдання, тобто бути цікавим, пізнавальним та емоційно-насиченим. Педагогу-хореографу необхідно проявляти творчу ініціативу і будувати заняття за принципом послідовності ускладнення його змісту та систематичності засвоєння програмового матеріалу.

Процес танцювальної діяльності може значною мірою вплинути на естетичне виховання дитини, якщо будувати його на основі культурологічного принципу, який включає культуродоцільність, чуттєвість як сукупність емоційних відчуттів, готовність дитини до виконавчої творчості. При цьому можливе активне залучення школярів до культурних цінностей, а також підведення дітей до визначення місця національної культури у світовій. З огляду на це особливого значення набуває інтеграція інтелектуального, особистого та діяльного компонентів у процесі естетичного виховання при пріоритеті формування чуттєвого, емоційного ставлення дитини до мистецтва, а також підготовка педагога до забезпечення такої спрямованості педагогічного процесу.

Заняття танцювальних колективів проводяться у спеціально відведених приміщеннях за певним розкладом, при складанні якого враховується кількість гуртків і груп, навантаження педагогів, дні й час проведення. Відповідно до віку дітей у гуртку виділяють молодшу, середню і старшу групи, по 15 чоловік у кожній. У практиці трапляються випадки, коли діти починають навчатися у танцювальному гуртку вперше лише у 10 – 12 років. Такі діти виконують програму підготовчих вправ першого року навчання, але танцювальні постановки для них можуть бути складнішими за змістом. Отже, розподіл у групах бажано здійснювати також і за технічною підготовленістю виконавців.

Приміщення для занять має бути світлим, чистим, добре провітрюваним, підлога обов'язково дерев'яною. Крім зали, потрібна кімната для переодягання дітей. На заняттях вони мають бути у спеціальному одязі. Зал для занять з хореографії обладнується станками (діаметр палиці – 5 см), які кріпляться на металевих кронштейнах. Висота станка приблизно 65-80 см, відстань його від стіни – 30 см, заняття гуртка бальних танців можна проводити в актовому або спортивному залах не лише під супровід музичного інструменту, а й під аудіо запис.

У хореографічного колектива має бути журнал, де записують прізвища вихованців, відомості про них: в якій школі навчаються, адреса та місце роботи батьків, план. Тут також фіксують короткий зміст вивченого матеріалу, де, коли, методичну допомогу протягом півріччя надав керівник самодіяльним гурткам міста, району,

школи. Якість занять з хореографії багато в чому залежить від того, наскільки старанно педагог до них готується. Перед тим як розпочати заняття, педагогу необхідно добре знати методику роботи з хореографічним колективом.

Заняття повинне бути пов'язаний з попереднім заняттям і закладати основи для наступного. Для проведення заняття необхідно продумати прийоми пояснення нових рухів, сполучення їх із старими, вже опанованими. Слід не випускати з поля зору і те, які рухи вихованці добре виконують, які погано, що і як слід повторити, закріпити. Заплановані нові рухи необхідно знати і практично опрацювати самому або перевірити на комусь з тих, хто займається. Вправи корисно виконувати перед дзеркалом. Готуючись до заняття, важливо намітити прийоми проведення вправ. Так, підготовчу частину рекомендується проводити в русі колони по колу. При виконанні вправ біля опори необхідно розставити тих, хто займається так, щоб вони не заважали одне одному. А для проведення вправ у центрі зали найкраще розміщувати дітей у шахматному порядку. При складанні плану заняття спочатку необхідно визначити місце, де стоїть педагог при показі вправ і пояснень. Причому необхідно брати до уваги, з якого боку вигідно показувати вправу – стоячи боком, спиною або обличчям до дітей, бо від цього залежить ступінь сприйняття рухів тими, хто займається [17].

Крім науково-методичної підготовки, педагогу слід приділяти особливу увагу засобам викладання навчального матеріалу, вмінню пояснювати, розповідати, передавати дітям у доступній формі те, що їм необхідно знати та вміти. При підготовці до проведення занять педагог хореограф повинен звертати пильну увагу на свій зовнішній вигляд – одягти костюм, який не стримує рухів і має естетичний вигляд, а також відповідне взуття.

Необхідно досягти того, щоб ті, хто займається, з'являлися на заняття в однаковій формі. Форма повинна одягатися тільки на заняття. Однакова форма підтягує тих, хто займається, допомагає педагогу швидше організувати групу, має гігієнічне та виховне значення. Для того щоб досягти явки в однаковій формі, необхідно провести попередню бесіду з дітьми та батьками. Установлюються певне місце та порядок занять, перевдягання в форму і складання знятого повсякденного одягу.

На початку навчального року вихованцям оголошуються вимоги щодо їх поведінки на занятті. Виконання від поставлених вимог повинно бути обов'язковим і постійним на кожному занятті. Організація дітей до проведення заняття має велике значення, бажано, щоб зал перед заняттям прибирався та провітрювався. Необхідно визначити зручне та безпечне місце для апаратури (магнітофона, міні диска), перевірити наявність музичного матеріалу для супроводу вправ. Якщо заняття проводиться в супроводі гри на фортепіано, то необхідно перевірити стан інструменту.

Саме умілий добір музичного матеріалу до вправ, етюдів, ігор, комбінацій, танців з перших занять несе в собі зародки тих позитивних емоцій, які діти проявлятимуть у майбутніх танцях. Адже музика є одним з найсильніших засобів виховання. Коли дитина слухає її, у неї, незалежно від бажання і свідомості, виникають певні думки, почуття, образи, збагачується емоційна сфера, яка впливає на якість виконання рухів.

Весь освітній процес повинен будуватися на активні взаємодії педагога-хореографа та його вихованців. При цьому в своїй роботі педагог-хореограф може використовувати такі методичні прийоми як: особистий показ педагога, відео-метод, словесний метод, пізнавальні ігри.

Найефективнішим методом навчання на занятті з хореографії є особистий показ педагога. Це відбувається таким чином: повернувшись спиною або обличчям до дітей педагог показує окремі елементи руху або ж комбінацію рухів під музичний супровід. Показ рухів зі слів педагога можна використовувати тільки при наявності танцювального досвіду у його вихованців, які мають практичні навички виконання та відповідні теоретичні знання.

Відео-метод можна використовувати як самостійне домашнє завдання для дітей. Безпомилкове відтворення вивченого матеріалу – головна вимога і головний критерій ефективності хореографічного навчання, і крім того економить час педагога.

Словесний метод – це уміле пояснення педагога. Методичні прийоми і зразок не можуть існувати без словесних пояснень та вказівок. При цьому педагогу важливо підібрати силу та інтонацію голосу у своїх зауваженнях чи похвалі.

Пізнавальні ігри так само є методом засвоєння рухів і комбінацій і зазвичай використовуються для дітей молодшої та середньої вікової категорії. У іграх дітей приваблює атмосфера радості, бадьорості, задоволення. Ознайомлюючи вихованців з

образом, імітація якого має бути, педагог-хореограф повинен звертати увагу на те, що відповідає навчальній меті.

Одним із інструментів керівництва діяльністю хореографічного колективу є добре організований облік роботи, який дає змогу зробити аналіз усього обсягу роботи, хід виконання основних показників роботи колективу. І одним з таких показників є облікова документація щодо координування роботи колективу.

Отже, вплив хореографічної діяльності на розвиток молодших школярів є прекрасним засобом виховання, оскільки:

- організованість дитини, розширений кругозір, привчання до акуратності, зібраності, підтягнутості;

- займаючись в колективі, діти розвивають в собі особливо цінну якість – відчуття «ліктя», почуття відповідальності за спільну справу;

- привчають дітей чітко розподіляти свій вільний час, допомагають більш організовано продумати свої дії;

- допомагають виявити найбільш обдарованих дітей, які пов'язують свою долю з професійним мистецтвом;

- визначають педагогічні та організаторські здібності дітей.

Методика навчання хореографічним рухам

Зміст занять з хореографії спрямований на забезпечення різнобічної підготовки вихованців на основі вимог хореографічних та музичних дисциплін.

Навчальний матеріал для занять обширний, основний його зміст складає вправи для розвитку рухових якостей і вправи тренувального характеру. Це пов'язано з тим, що одна із завдань роботи - розвиток і вдосконалення танцювальних здібностей, умінь і навичок.

Матеріал програми включає наступні розділи:

1. Ритміка, елементи музичної грамоти.
2. Танцювальна абетка (тренаж).
3. Танець (народний, історико-побутовий, бальний, сучасний).
4. Бесіди щодо хореографічного мистецтва.
5. Творча діяльність.

Теоретична частина кожного розділу містить перелік знань, одержуваних у процесі навчання: знання з музичної грамоти, музичної мови танцю, знання про характерні риси та історії танців

різних епох і народів, знання музичного етикету. У практичну частину входить перелік умінь і навичок: вправ, рухів, танців.

Так, з перших занять діти, набувають досвіду музичного сприйняття. Головне завдання педагога створити у дітей емоційний настрій під час занять. Тут слід звернути увагу педагога на вимоги до музичного оформлення занять:

- правильний підбір музичного твору відповідно до виконаних рухів;

- художнє і виразне виконання музики, яке є головним методичним прийомом навчання.

Музично-ритмічна діяльність включає ритмічні вправи, побудови та перестроювання, музичні ігри для школярів 1-2 класу, слухання і розбір танцювальної музики для школярів 3 і 4 класів. Вправи цього розділу сприяють розвитку музикальності: формують сприйняття музики, розвивають почуття ритму і ладу, збагачують музично - слухові уявлення, розвивають уміння координувати рухи з музикою.

Розділ «Танцювальна абетка» включає вивчення основних позицій і рухів класичного, народно-характерного та бального танцю. Вправи сприяють гармонійному розвитку тіла, технічній майстерності, культури рухів, виховують поставу, розвивають гнучкість і координацію рухів, допомагають засвоїти правила хореографії. Заняттям з класичного танцю надається особливе значення, тому класичний танець є основою хореографічної підготовки дітей.

Головне завдання педагога при вивченні рухів, положення або позиції, необхідно розкласти на найпростіші складові частини, а потім в сукупності цих частин відтворити образ руху і домагатися від дітей грамотного і точного їх виконання. Тут використовується наслідувальний вид діяльності вихованців.

Розділ «Танець» включає вивчення народних танців, історичних і сучасних бальних танців. Матеріал добирається залежно від конкретних умов. У процесі розучування танцю педагог домагається, щоб діти виконували вивчені танці музично, виразно, осмислено, зберігаючи стиль епохи і національний характер танцю. Заняття історико-побутовим та бальним танцем органічно пов'язане із засвоєнням норм етики, вироблення високої культури, спілкування між собою.

У програмовий матеріал з вивчення історико-побутового танцю входить:

- засвоєння тренувальних вправ на середині залу;
- ритмічні вправи;
- розучування танцювальних композицій.

На початку діти знайомляться з проходженням танцю, з його особливостями, композиційною побудовою, манерою виконання і характером музичного супроводу. У танцях певної композиції зазначається кількість фігур, частин і кількість тактів. Далі йде засвоєння дітьми необхідних специфічних рухів за ступенем складності. Після цього розучені елементи об'єднуються в єдину композицію.

Народно-сценічний танець вивчається протягом всього навчання і має важливе значення для розвитку художньої творчості і танцювальної техніки в дітей. На першому етапі діти вивчають найпростіші елементи народного танцю, вправи по народно – сценічному танцю, вивчаються в невеликому обсязі і включаються в розділ «танцювальна абетка». Заняття з народного танцю включають в себе: тренувальні вправи, сценічні рухи на середині зали і по діагоналі, танцювальні композиції.

Також діти вивчають елементи сучасної пластики. У комплекс вправ входить:

- партерна гімнастика;
- тренаж на середині зали;
- танцювальні рухи;
- композиції різної координаційної складності.

Розділ «Бесіди щодо хореографічного мистецтва» проводяться систематично протягом всього навчання; включають в себе лекції з історії світового балету, загальні відомості про мистецтво хореографії, її специфіку та особливості.

Бесіди, що проводяться на заняттях, відповідають віку і ступеню розвитку дітей. На початковому етапі бесіди короткі. Проводяться бесіди - діалоги, обговорення, які допомагають розвитку здатності логічно мислити. На цих заняттях діти отримують інформацію про хореографічне мистецтво, його історію розвитку і традиції.

Мета занять полягає в тому, щоб допомогти учням ясно уявити собі історичний шлях розвитку хореографічного мистецтва, його боротьбу за прогресивну спрямованість, самобутність і

реалізм, його зв'язок з іншими видами мистецтва. Бесіди проводяться окремим заняттям 1 раз в чверть і доповнюються наочними посібниками, прослуховуванням або переглядом записів фрагментів з балетів, творчих концертів і т.д.

Організація творчої діяльності вихованців дозволяє педагогу побачити характер дитини, знайти індивідуальний підхід до нього з урахуванням статі, віку, темпераменту, інтересів і потреби, виявити і розвинути творчий потенціал кожного учасника хореографічного колективу.

Важливу роль тут відіграють ігри та творчі завдання, в яких дітям надається можливість «побути» тваринами, акторами, хореографами, дослідниками тощо. При створенні творчих ситуацій використовується метод моделювання дітьми «дорослих відносин», наприклад: «Я - вчитель танців», «Я - художник по костюмах», «Я – гример» та ін. Творчі завдання включаються в заняття в невеликому обсязі, або проводяться окремими фрагментами з різних тем, де діти можуть інсценізувати вірші, пісні, прислів'я, казки тощо.

У процесі навчання вихованцям необхідно сформувати прагнення і здатність до самонавчання. Важливо підкреслити необхідність постійного самовдосконалення та показати шлях до саморозвитку.

Діяльність педагога-хореографа в дитячому колективі спрямована на вирішення таких завдань:

1. Виховання виконавських навичок при вивченні танців.
2. Розвиток координації, пластичності, витривалості та емоційної виразності.
3. Вміти рухатись по площині зали в різноманітних малюнках і ракурсах.
4. Виховання культури виконання танцювальних рухів.
5. Виховання музичності.
6. Прищеплення навичок ансамблевого виконання.

Саме з дитячих років вихованець повинен ґрунтовно вивчати техніку класичного танцю і її елементи, сувору системність, щоб на сцені не думати про фізичну напругу, та віддавати всі свої сили створенню образу в танці. Як навчальний предмет класичний танець – суворо структурована система рухів, яку можна засвоїти тільки за принципом поступовності від «простого до складного», з систематичним повторенням і закріпленням раніше пройденого. Загалом, класичний танець, є основою в хореографії, з перших

кроків навчання в гуртках закладів середньої та позашкільної освіти. Саме на заняттях з класичного танцю закладається основа танцювальної майстерності, зміцнюється руховий апарат дітей, розвивається витривалість.

Вправи класичного танцю є головною складовою в накопиченні вихованцями танцювальної лексики і у подальшому виступають запорукою створення ними оригінальної, неповторної, естетично забарвленої танцювальної імпровізації. Вправи класичного танцю - це універсальна система елементів, засобами яких формується культура та естетична виразність жестів, міміки, рухів, через які дитина осмислено-емоційно передає зміст, характер і духовне наповнення музичних композицій. Крім того, засобами класичного танцю розвивається духовна та тілесна краса людини. Тому дуже важливо у хореографічній діяльності молодших школярів підібрати такі елементи класичного танцю, котрі б відповідали їх віковим психофізіологічним особливостям та сприяли набуттю танцювальних умінь та навичок.

Вправи класичного танцю можуть виконуватися біля опори, на середині зали:

- Біля опори - лицем або боком до опори;
- На середині рухи виконуються на місці, в півоберті, з просуванням із зміною місць в шеренгах, по діагоналі, по колу.

Серед основ якими можуть оволодіти діти на заняттях класичним танцем є :

- Основні вимоги та виразні засоби класичного танцю (виворітність та її естетичні функції, постава в класичному танці, апломб та його значення, танцювальний крок – одна з основних вимог класичного танцю, стрибок як один з виразних засобів танцю, м'якість і еластичність ніг, пластика та гнучкість тіла – як засіб виразності класичного танцю).
- Розвиток акторської майстерності як складової частини виконавської майстерності на заняттях класичного танцю (творча уява та емоційне виконання рухів, поєднання музичних образів з пластичними, танець в образі).
- Естетичне виховання школяра засобами класичного танцю, як вид хореографічного мистецтва та одна з форм естетичного виховання.
- Складання комбінацій екзерсису біля станка, на середині зали та allegro (відповідність підбору рухів віковим особливостям

- та програмі, музичному супроводу, логічна побудова комбінацій, грамотне виконання рухів, виразний показ).
- Оволодіння вправами постановки тулубу, ніг, рук, голови, оволодіння, у розвитку, формами основних рухів екзерсису біля станка, на середині зали та *allegro*.
 - Роль класичного екзерсису в розвитку й укріпленні м'язів, рухливості суглобно-з'єднувального апарату, відчуття танцювальної пози і координації;
 - Послідовність вправ біля станка і на середині зали (співвідношення тривалості частин заняття, поступове змінювання їх у бік збільшення рухів на середині зали, темпоритм заняття).
 - Виконання рухів (пояснення правил виконання рухів, їх призначення, показ вправи, музичний розклад руху, аналіз поширених помилок у цій вправі, звернення уваги на правильну вимову французької термінології).
 - Виконання комбінацій екзерсису та *allegro* (вміння грамотно виконувати рух та пояснити правила його виконання).
 - Складання комбінацій екзерсису біля станка, на середині зали та *allegro* відповідно до програми (тривалість комбінацій, темп, їх виконання, поєднання комбінацій з музичним супроводом, логіка побудови комбінацій та їх залежність від вікових особливостей).

Велике значення на занятті класичного танцю, має музичний супровід. Яскрава змістовна та емоційна музика, яка звучить на занятті, сприяє розвитку музичного слуху дітей, розвиває у них почуття ритму, допомагає вихованню художнього смаку. Хореограф повинен чітко орієнтуватися в музичному матеріалі, який пропонує акомпаніатор, а також мати самому музичні записи, які він міг би запропонувати акомпаніаторові.

Народний танець – інший вид хореографії, що використовується в гуртках естетичного спрямування.

Знайомство школярів з народною хореографією, спостереження за живим побутуванням народної творчості надзвичайно збагачують творчу фантазію, розвивають уяву, сприяють вихованню національної самосвідомості та любові до рідної землі, свого народу, адже народна хореографія розкриває характер народу, у художніх формах відображає явища, взяті безпосередньо з його побуту й праці. Вплив народної хореографії

на дитину передбачає формування шанобливого ставлення до культури свого народу, здатності зберегти свою національну ідентичність.

Виховна цінність народного танцю для шкільного віку полягає в тому, що формування і розвиток особистості відбуваються невимушено і природно, в контексті життя народу, сім'ї, традицій, так що дитина навіть не відчуває, що вона залучена до виховного процесу. Твори народної танцювальної спадщини за своїм внутрішнім характером є реалістичними і тому не вимагають від школярів особливих хореографічних навичок.

«Сучасний танець» надає можливість дітям шкільного віку здобути знання з таких напрямків сучасної хореографії, як афро-джаз, бродвейський джаз, модерн, контактна та танцювальна імпровізація. Окрім практичних занять увага приділяється теоретичній частині. Великий акцент робиться на музичний супровід, стиль якого потрібно безпомилково визначати. Сучасна хореографія, у порівнянні з іншими видами танцювального мистецтва, передбачає ефективний розвиток творчих здібностей дітей шкільного віку, оскільки в основу сучасних танцювальних напрямів покладено прийом імпровізації.

Вихованці повинні знати: історію появи та розвитку танцювальних стилів сучасності; вивчити методику виконання рухів притаманних для певного стилю; знати назви та різновиди базових кроків сучасних танцювальних напрямків. Також, вихованці повинні оволодіти та вміти: виконувати рухи певного стилю сучасного танцю; володіти техніками сучасного танцю; розвинути пластику власного тіла, емоційність та технічність; орієнтуватись у музичному супроводі сучасних танцювальних напрямків.

Залежно від педагогічних завдань заняття з хореографії можна класифікувати на види занять:

- Навчальне. Основне завдання його, це освоєння окремих елементів і з'єднань. Одночасно з цим вирішуються завдання фізичного розвитку, виховання музичності, виразності.
- Тренувальне. Головне завдання його, це підготовка організму до майбутньої роботи, а також збереження досягнутого рівня майстерності. Таке заняття можна застосовувати замість вольних вправ або як окремий вид тренувального заняття.

У останньому випадку підбір і дозування вправ направлені на вирішення задач спеціально-рухової підготовки, розвитку витривалості.

- Контрольне. Завдання якого - підбиття підсумків освоєння чергового розділу хореографічної підготовки.
- Розминочне. В період безпосередньої підготовки до виступів рекомендується виконувати стабільний комплекс вправ, мета якого - розігрівання організму і зняття зайвої психологічної напруженості.

Показове заняття. Головним є видовище, яке визначатиметься оригінальністю підібраних вправ, зміною темпу, характеру рухів, узгодженістю роботи і високою індивідуальною майстерністю учасників.

Методика навчання хореографічним рухам побудована на реалізації основних дидактичних принципів.

Принцип свідомості і активності передбачає свідомість відносно занять, формування інтересу в оволодінні танцювальними рухами і осмисленого ставлення до них, виховання здатності до самооцінки своїх дій і до відповідного їх аналізу.

Принцип наочності допомагає створити уявлення про темпі, ритм, амплітуді рухів; підвищує інтерес до більш глибокого і міцного засвоєння танцювальних рухів.

Принцип доступності вимагає постановки перед вихованцями посильних завдань, поступового підвищення складності освоюваного матеріалу.

Принцип систематичності передбачає безперервність процесу формування танцювальних навичок, чергування роботи і відпочинку для підтримки працездатності і активності дітей, певну послідовність вирішення танцювально-творчих завдань.

Принцип гуманності у роботі базується на вірі в майбутнього танцюриста, його успіху на сцені; створенні умов для максимального розкриття індивідуальності кожної дитини, її самореалізації та самоствердження.

Принцип демократизму ґрунтується на визнанні рівних прав і обов'язків дорослих і дитини, на створенні емоційно-комфортного клімату в соціальному середовищі.

У методиці навчання хореографічним рухам застосовуються традиційні методи навчання: використання слова педагога, наочного сприйняття і практичні методи.

Метод використання слова педагога – універсальний метод навчання. з його допомогою вирішуються різні завдання: розкривається зміст музичних творів, пояснюються елементарні основи музичної грамоти, описується техніка рухів у зв'язку з музикою та ін. Це визначає різноманітність методичних прийомів використання слова в навчанні:

- розповідь;
- бесіда;
- обговорення;
- пояснення;
- словесний супровід рухів під музику і т.д.

Методи наочного сприйняття сприяють швидшому, глибокому і міцному засвоєнню дітьми програми, підвищення інтересу до хореографічного мистецтва. До цих методів можна віднести: показ вправ, демонстрацію плакатів, малюнків, відеозаписів, прослуховування ритму і темпу рухів, музики, яка допомагає закріплювати м'язове відчуття і запам'ятовувати рухи у зв'язку зі звучанням музичних уривків. Все це сприяє вихованню музичної пам'яті, формуванню рухової навички, закріплює звичку рухатися ритмічно.

Практичні методи засновані на активній діяльності самих дітей. Це метод цілісного освоєння вправ, метод навчання (шляхом) поступеневий і ігровий метод. Метод цілісного освоєння вправ і рухів пояснюється шляхом доступності вправ. Однак, використання цього методу передбачає наявність рухової бази, отриманої раніше. У цю базу входять рухові елементи і зв'язки які дають основу для освоєння більш складних рухів..

Поступеневий метод широко використовується для освоєння різних вправ і танцювальних рухів. Практично кожен вправу можна призупинити для уточнення рухового руху, поліпшення виразності руху тощо Цей метод може також застосовуватися при вивченні складних рухів.

Ігровий метод використовується при проведенні музично - ритмічних ігор. Він заснований на елементах суперництва вихованців між собою і підвищенні відповідальності кожного за досягнення певного результату.

Перелічені вище методи на практиці можуть бути доповнені різними прийомами педагогічного впливу на дітей.

Виховна робота в хореографічному колективі

Виходячи із завдань Концепції Нової української школи та гуманітаризації шкільного життя, зростає роль і значення художньо-естетичного виховання школярів як засобу формування їх духовного світу, морально-естетичних ідеалів, залучення дітей до різних видів художньо-творчої діяльності, організації їх культурного дозвілля.

Стимулювати хореографічну діяльність школярів можуть різні фактори, як-от: естетична привабливість діяльності; її позитивні мотиви; емоційне піднесення в процесі діяльності; романтичне забарвлення і емоційне єднання в процесі спільної творчості; ритм роботи; фантазія, творчість; цікаві ігрові моменти; позитивний результат діяльності; захоплюючі перспективи тощо.

Позашкільні навчальні заклади володіють безмежними можливостями для художньо-естетичного та фізичного виховання підлітків. Як зазначено в Законі України «Про позашкільну освіту» та в Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)», позашкільне виховання і навчання спрямоване на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, здобуття школярами додаткових знань, умінь, навичок відповідно до їх інтересів, інтелектуального і духовного розвитку, підготовку до активної професійної та громадської діяльності.

Робота в хореографічному колективі – процес складний, багатогранний. Він пов'язаний з реалізацією великої програми організаційно-педагогічних та художньо-виконавських заходів. Кожен напрямок у практиці педагога-хореографа має свою внутрішню логіку, свої закономірності і принципи реалізації. Без їх пізнання, критичного аналізу неможлива ефективна організація не тільки художньо-творчої, навчальної, освітньо-репетиційної діяльності, а й забезпечення педагогічного процесу в цілому. Заняття хореографічним мистецтвом сприяють фізичному розвитку та витривалості школярів, збагачують їх духовно.

Специфіка виховної роботи в хореографічному колективі обумовлена органічним поєднанням художньо-виконавських, загально-педагогічних і соціальних моментів у її проведенні та забезпеченні. Зусилля педагога спрямовані на формування в дітей світогляду, на виховання високої моральної культури, на художній та естетичний розвиток.

Ці завдання вирішуються через залучення дітей у художньо-виконавську діяльність, організацією навчально-творчої роботи. Тому перший рівень виховання дитини в хореографічному колективі – це освіта і навчання її як виконавця.

Другий рівень виховання – це формування дитини як особистості, розвитку в ній морально-естетичних якостей, загальної культури. Батьки віддають дітей в хореографічні колективи для занять танцями, що зміцнюють здоров'я, збільшують загальний культурний і художній кругозір, що є формою задоволення духовних потреб, засобом розвитку естетичного смаку. Тому ставлення школярів до занять носить індивідуальний і суворо вибіркового характеру. Дитина сприймає, запам'ятовує і виконує те, що його цікавить, приваблює. Виховна робота повинна проводитися систематично, тільки тоді вона дасть позитивний результат. Складність виховної роботи визначається тим, що в колективі зустрічаються діти різного рівня культури і виховання. Зосередити їх інтереси інколи нелегко. При цьому педагогу-хореографу доводиться проявляти такт, чуйність, застосовувати індивідуальний підхід до дітей. Він повинен зацікавити дітей, використовувати в роботі можливості кожної дитини, її перспективи.

У поводженні з дітьми необхідний прояв симпатії, шанобливого ставлення до їхніх успіхів та невдач, до їхніх труднощів у житті. Тому педагогу необхідно розуміти стосунки дітей, їх внутрішній світ. Дитина, вступаючи в світ знань з хореографії, повинна знати, що кожне заняття є обов'язковим.

Пропуски без поважних причин не можливі в силу специфіки хореографічного мистецтва. Діти просто не зможуть виконувати ті завдання, з якими вони стикаються. Справа навіть не в досягненні результатів, а в понятті обов'язку, його виробленні та розвитку. Те, чим почав займатися, має бути виконане сумлінно і доведене до кінця. Схильність дітей кидати розпочату справу на півдорозі в майбутньому перетворюється на незібраність вже дорослої людини, тому всю виховну роботу в колективі педагог повинен будувати за принципом інтересу, він є основним і визначальним. Він підтримується постійним вивченням нового хореографічного матеріалу (рух, танцювальна комбінація, танцювальний етюд, номер, підготовка або проведення якогось заходу і т.д.).

Науковці виявили, що діти, які займаються танцями, активніше розвиваються, ніж їхні однолітки, які танцями не займаються. Учені та лікарі зійшлися на думці, що танці – це саме та форма фізичних вправ, які потрібні для правильного фізичного розвитку. У підлітковому віці саме танці сприяють набуття гарної фізичної форми, отримання заряду бадьорості та здоров'я, розвитку витривалості.

У процесі навчання в позашкільній освіті дітям необхідно сформулювати прагнення і здатність до самонавчання. Важливо підкреслити необхідність постійного самовдосконалення та показати шлях до саморозвитку.

Діяльність педагога-хореографа в хореографічному колективі спрямована на вирішення таких завдань:

- Виховання виконавських навичок при вивченні танців.
- Розвиток координації, пластичності, витривалості та емоційної виразності.
- Розвиток вміння рухатись по площині зали в різноманітних малюнках і ракурсах.
- Виховання культури виконання танцювальних рухів.
- Виховання музичності.
- Прищеплення навичок ансамблевого виконання.

Поділ вихованців на групи відбувається за двома ознаками: віковій і статевій. У танцювальних колективах хлопці та дівчата поділені на три вікові групи: підготовчу, молодшу, старшу.

Поділ пояснюється фізіологічними особливостями розвитку дітей, специфікою вправ для тих та інших. Крім того, з середньої і старшої груп формується основний склад ансамблю. Хлопці і дівчата, окремо в своїх групах, вивчають репертуар, а потім, зустрічаючись на зведених репетиціях, відпрацьовують танці для концертів.

Але в цілому, не зважаючи на поділ за віком та статтю, кожен колектив має єдину педагогічну програму на весь період занять в колективі, на декілька років і на кожен рік окремо. Крім того, на кожную групу окремо. Такий підхід до роботи в хореографічному колективі буде сприяти розвитку кращих людських якостей, таких як дружба, повага до старших, уважне ставлення до старших, до молодших, хлопців до дівчат, буде формувати свідому дисципліну та культуру поведінки, сприяти фізичному росту та розвитку артистизму.

Види роботи та планування в хореографічному колективі

Робота хореографічних колективів проводиться за навчальними планами, які складають на рік, півріччя, чверть. У них визначаються основні завдання гуртка, перелічуються вправи та методи їх засвоєння.

Плани складаються орієнтовно за такою схемою:

1. Організаційні заходи
2. Навчально-виховна робота
3. Концертна діяльність.

У розділі «Організаційні заходи» визначають такі основні моменти, як оформлення документації, день і час занять кожної групи, відкриті й підсумкові заняття.

У розділі «Навчально-виховна робота» визначають мету і завдання гуртка, зміст, прийоми і методи навчання, термін засвоєння. Тут подається план самоосвіти керівника.

У розділі «Концертна діяльність» плануються виступи колективу протягом року, визначаються практичні, а також консультативні заходи на місцях, виїзди колективів на відпочинок, за кордон; участь колективу у науково-методичних і практичних семінарах, практикумах тощо.

На початку навчального року дітям оголошуються вимоги щодо їх поведінки на занятті. Виконання від поставлених вимог повинно бути обов'язковим і постійним на кожному занятті.

Основною формою організації навчальної роботи з хореографії є заняття. Для його проведення є характерним постійний склад вихованців, певна тривалість, присутність педагога-хореографа, суворе регламентація завдань.

Кожне заняття, незалежно від умов його проведення, повинен мати три фази. У одній вихованці готуються, до розв'язання завдання за допомогою відносно легких вправ; у другій виконуються складні вправи; в третій фазі необхідно сприяти більш швидкому протіканню процесів відновлення, аби діти могли перейти до наступної високопродуктивної діяльності або відпочинку.

Таким чином, для будь якого заняття хореографічного виховання характерна наявність трьох фаз. У першій фазі діти готуються до основної роботи, в другій – основна робота проводиться, а в третій – завершується. Ці фази називають частинами уроку – підготовчою, основною та заключною.

На кожному окремому занятті хореографії вирішуються навчальні, виховні та розвиваючі завдання. Кінцевий результат заняття за інших однакових умов залежить від того, в якій послідовності вирішуватимуться завдання.

Основними умовами, якими визначається найбільш доцільна послідовність вирішення педагогічних завдань заняття, тобто його побудова, є:

- досягнення максимальних результатів заняття з мінімальною затратою енергії та часу вихованців;
- збереження високої працездатності дітям протягом усього заняття;
- забезпечення сприятливих для здоров'я дітей умов проведення та режиму занять.

Основна частина заняття, це та, в якій вирішуються основні завдання. Рішення поставлених задач досягається застосуванням великого арсеналу різноманітних рухів: елементів класичного танцю, елементів народних танців, елементів вільної пластики, акробатичних і загальних розвиваючих вправ. Варіанти проведення основної частини заняття хореографії:

- 1 – на основі рухів класичного танцю;
- 2 – на основі рухів вільної пластики;
- 3 – на основі рухів народно-сценічного танцю;
- 4 – змішані типи уроків [11, с. 3].

Варіативність форм і методів проведення занять в хореографічних колективах забезпечує стійкий інтерес його учасників до танцювального мистецтва. Дітей приваблює улюблена справа, безпосередня участь у концертних виступах, оглядах-конкурсах, фестивалях, природне бажання виразити себе, виявити свій талант і цікаво провести вільний час.

Слід виокремити низку методів, які застосовуються на хореографічному занятті:

- Комплексний метод (поєднання вправ різного тренувального впливу).
- Серійно-інтервальний метод – це комбінація повторного і інтервального методів для розвитку всіх різновидів силових можливостей.
- Рівномірний метод – характеризується безперервним тривалим режимом роботи з рівномірною швидкістю або

зусиллями. При цьому явно прагне зберегти задану швидкість, ритм, постійний темп, величину зусиль, амплітуду рухів. Вправи можуть виконуватися з малою, середньою і максимальною інтенсивністю.

- Повторний метод – цей метод полягає в повторному чергуванні навантаження й відпочинку. Залежно від рівня підготовленості школярів, визначається тривалість та інтенсивність фізичної роботи, число повторень, інтервали відпочинку. Інтервали активного відпочинку – 3-4 хв, кількість повторень визначається індивідуальними можливостями організму й самопочуттям дітей, що займаються. При дозуванні навантаження можна керуватися показниками частоти серцевих скорочень. Цей метод дозволяє розвивати як аеробні, так і анаеробні можливості школяра.

- Метод динамічних зусиль сприяє створенню максимального силового навантаження за допомогою роботи з безмежним обтяженням з максимальною швидкістю. Це забезпечується застосуванням малих і середніх навантажень. Виконується 3-6 серій по 15-20 повторень, відпочинок 2-4 хв. Даний метод сприяє розвитку швидко-силових якостей.

- Інтервальний метод (різновид повторного методу) передбачає виконання вправ зі стандартним і зі змінним навантаженням, зсуворо дозованими і заздалегідь запланованими інтервалами відпочинку. Різновид повторно-серійного методу, у якому інтервал відпочинку між підходами та серіями, інтенсивність і час виконання вправи жорстко регламентувалися. Розрізняли чотири темпи виконання вправи: швидкий (використовували для розвитку вибухової, швидкісної й максимальної сил за напруження м'язів до 15 с); середній (застосовували переважно для розвитку м'язової маси за тривалості підходу 20–150 с); повільний (використовували здебільшого для кровонаповнення м'язів); дуже повільний (давав можливість нівелювати момент інерції, що призводить до максимального напруження м'язів впродовж усієї амплітуди руху).

- Змінний метод відрізняється від рівномірного послідовним варіюванням навантаження в ході безперервної вправи, шляхом спрямованої зміни швидкості темпу, амплітуди рухів, зусиль і т.п.

- Метод кругового тренування передбачає виконання вправ, що впливають на різні м'язові групи і функціональні системи за типом безперервної або інтервальної роботи. Зазвичай в коло включається 6-10 вправ, які повторюють від 1 до 3 разів.

- Змагальний метод передбачає виконання вправ у формі змагань. Це один з варіантів стимулювання інтересу та активізації діяльності дітей з установкою на перемогу або досягнення високого результату в будь якій хореографічній вправі при дотриманні правил змагань.

- Метод граничних обтяжень із граничним числом повторень використовуються силові вправи із середнім обтяженням, що виконуються до відмови і чергуються з вправами для різних груп м'язів, частин тіла. Темп рухів природний, зручний для виконання. Силові вправи поєднуються з вправами для розвитку гнучкості та розслаблення м'язів. Цей метод має ряд переваг.

- Метод перемінної вправи використовується у неперервному русі, але зі змінами швидкості на окремих ділянках.

- Словесний метод – до них належать пояснення, інструктаж, розповідь, лекція, бесіда. Головними елементами цих методів є слово, усна розповідь педагога.

- Наочні методи, особливість цих методів навчання полягає у використанні зображень об'єктів і явищ, конкретних образів, які безпосередньо сприймають діти. До таких методів належить ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

- Практичні методи, ці методи передбачають різні види діяльності дітей і педагога, але потребують великої самостійності вихованців у навчанні.

В практиці хореографії визначено такі основні форми роботи: індивідуальні, групові і масові.

Індивідуальні форми роботи спрямовані на забезпечення повноцінного розвитку дитини, який досягається шляхом формування в неї позитивної концепції розвитку особистісних якостей та індивідуального потенціалу. До індивідуальних форм роботи в дитячому хореографічному колективі слід віднести: етичні бесіди, доручення (заняття з іншими дітьми, підготовка костюмів та реквізиту до концерту, виготовлення інформаційних листів, брошур та буклетів про діяльність колективу тощо), колекціонування хореографічного

матеріалу (ілюстрацій сценічних костюмів, портретів відомих танцівників та хореографів тощо), ведення зошита хореографічних занять та щоденника власних досягнень, відображення дітьми за допомогою малюнків своїх вражень від того чи іншого заняття та ін.

Групові форми роботи проводяться з дітьми певної вікової категорії (дошкільного, молодшого, середнього або старшого шкільного віку) або відповідної статі (дівчатками, хлопчиками). До них відносяться: пізнавальні й етичні бесіди, вирішення проблемних ситуацій та творчих завдань, групові доручення, практичні майстерні сценічного гриму та виготовлення сценічного реквізиту, створення тематичних стендів, відвідування концертних програм з їх подальшим аналізом, вечори питань і відповідей, екскурсії, походи, пізнавальні й розважальні культурні заходи.

Масові форми роботи, в яких беруть участь усі учасники хореографічного колективу, можуть включати: зустрічі з видатними людьми, обмін танцювальним досвідом з іншими творчими колективами, створення альбомів історії колективу, участь у конкурсах та фестивалях, проведення флешмобів, розважальних заходів, організацію тижнів з різних видів хореографії, виставок захоплень учасників колективу або фотоквестів на різну тематику.

Наведемо приблизний план роботи хореографічного колективу:

Часовий проміжок	Тема заняття	Форми роботи
Вересень 1-2 тиждень	Набір дітей	1.Запис дітей до хореографічного гуртка та ознайомлення з програмою.
3-4 тиждень	Розминка	Вивчення різних жанрів та видів танців.Вивчення основних танцювальних комбінацій та виконання їх під музичний супровід.

<p>Жовтень 1 тиждень</p>	<p>Основи музичного руху</p>	<p>Розігрів, розминка. Різні види кроків та стрибків, з'єднання їх з рухами рук.</p>
<p>2 тиждень</p>	<p>Колективно-порядкові вправи</p>	<p>- вільне розміщення на площині; -ознайомлення з поняттям «лінія», «рівняння», «інтервал», «коло»; повороти «ліворуч», «праворуч». Ритмічні вправи: -вслуховування в музичне звучання; -відплескування сильної долі такту (разом, по чергово). Вивчення хореографічної композиції</p>
<p>3 тиждень</p>	<p>Елементи екзерсису класичного танцю</p>	<p>-поняття про робочу та опорну ногу; - вправи на розвиток м'язового відчуття (розслаблення та напруга різних м'язових груп); -позиції ніг 1,2,3; -Батман тандю вбік, вперед, назад; -Демі пліє по 1,2,3 позиціях; -Релеве по 1-й позиції; - положення Ку де п'є (вперед, назад);</p>

		-Пасе по 3 позиції; -підготовка до Балянсе
4 тиждень	Елементи екзерсису народно-сценічного танцю	-притупи в положенні паралельно розташованих ступнів (одинарний, подвійний); -переступання на кожну 1/8; -підготовка до вервечки
Листопад 1 тиждень	Індивідуальна робота	Повторення вивченого матеріалу. Закріплення вивчених вправ та застосування їх в етюдах
2-3 тиждень	Ритмопластика	Допоміжні (гімнастичні) вправи на підлозі: -робота стопи; -фрог-позішн (сидячи підтягнути ноги, коліна на підлозі, нахилання корпусу); -шпагати; -вправи на гнучкість («кільце», «кошик», «місток»); -«гой-дай» (перекачування на спину з упору навшпіньки); -«берізка» (стійка на лопатках);

		-віджим від підлоги.
4 тиждень	Крос. Переміщення у просторі	Координація флет степ і голови: -нахилення голови вперед-назад на кожні 2 кроки; -нахилення голови вправо-вліво на кожні 2 кроки. Координація флет степ із плечима: -підйом плечей угору на кожний крок; -фраст вперед-назад на 2 кроки. Координація флет степ із фраз грудною кліткою вперед (руки у джек-позішн).
Грудень 1-2 тиждень	Творча імпровізація	Складання етюдів на відображення характеру музики за допомогою педагога.
3-4 тиждень	Постановка концертних номерів	До освітнього процесу за бажанням педагога можуть бути внесені додаткові елементи не передбачені програмою. Ці зміни або доповнення треба здійснювати з урахуванням вікових особливостей учнів, їхніх технічних

		<p>можливостей. Постановка етюдів та номерів має передавати вивчення лексики й танцювальних елементів.</p>
<p>Січень 3-4 тиждень</p>	<p>Ритмопластика стилізований хіп-хоп</p>	<p>Пліє. -Батман тандю -Батман тандю жете. -Рівні (стоячи на ногах, на колінах, навприсядки). -Сутеню (стрибок на початку, стрибок наприкінці). -Вправи для стоп. - Гран батман</p>
<p>Лютий 1-2 тиждень</p>	<p>Розтягування</p>	<p>Допоміжні (гімнастичні) вправи на підлозі: -«stretch 1» (лежачи на спині, переходити через шпагат у положення, лежачи на животі); -«stretch 2» (гран батман двома ногами разом у протилежних напрямках, лежачи на спині, потім на животі); -«кільце», «кошик» – гнучкість.</p>
<p>3 тиждень</p>	<p>Розігрів</p>	<p>-Нахили торса. -Демі пліє, грант пліє у паралельних та</p>

		<p>вивертальних позиціях.</p> <p>-Вправи на розігрів стопи та гомілки.</p> <p>-Вправи на напруження та розслаблення.</p> <p>-Розігрів хребта.</p> <p>-Демі пліє у паралельних та виворітних позиціях.</p>
4 тиждень	Ізоляція	<p>Голова:</p> <p>-нахили вперед та назад;</p> <p>-нахили вправо-вліво;</p> <p>-повороти вправо-вліво;</p> <p>-«хрест», «квадрат», починати вправо, потім вліво.Плечі:</p> <p>-підйом одного чи двох плечей вгору;</p> <p>-рух вперед-назад;</p> <p>-твіст плечей;</p> <p>-комбінації.</p> <p>Грудна клітка:</p> <p>-рух вперед-назад;</p> <p>-рух вправо-вліво;</p> <p>-підйом та скидання.</p> <p>Пелвіс:</p> <p>-рух вперед-назад;</p> <p>-рух вправо-вліво;</p> <p>-«хрест».</p>
Березень 1 – 2 тиждень	Крос. Переміщення у просторі	<p>1. Флет степ.</p> <p>2. Координація флет степ і голови:</p> <p>-нахиляння ГОЛОВИ</p>

		<p>вперед-назад на кожні 2 кроки; -нахиляння ГОЛОВИ вправо-вліво на кожні 2 кроки. 3. Координація флет степ із плечима: -підйом плечей угору на кожний крок; -фраст вперед-назад на 2 кроки. 4. Координація флет степ із фразт грудною кліткою вперед (руки у джек-позшн). 5. Координація флет степ із рухом пелвіса: -вперед-назад на кожний крок; -вправо-вліво на 2 кроки</p>
Березень 3 – 4 тиждень	Допоміжні партерні вправи	<p>Вправи па підлозі</p> <p>1. Розкриття ступнів ніг із природної позиції в першу і знову в першу природну позиції (у зворотному порядку, лежачи на спині, руки заведені під голову).</p> <p>2. Натягування ніг до самих кінчиків пальців ступнів і виведення</p>

		<p>їх у положення на п'ятки (ноги паралельно).</p> <p>3. Пасе.</p> <p>4. Жабка (вправа на гнучкість).</p> <p>5. Гойдалки – вправа на розвиток підйому ступні.</p>
Квітень 1 тиждень	Тренаж	<p>-Демі пліє та гран пліє;</p> <p>-Батман тандю;</p> <p>-Батман тандю жете;</p> <p>-Ронд де жамб партер;</p> <p>-Сюр ле ку-де-п'є;</p> <p>-Релеве;</p> <p>-Пассе партер;</p> <p>-Батман фраппе;</p> <p>-Релеве лянт;</p> <p>-Батман сутеню;</p> <p>-Гранд батман жете.</p> <p>-позиції ніг, рук;</p> <p>-порт де бра;</p> <p>-пози.</p> <p>Стрибки (алегро):</p> <p>-Соте по I, II позиціях</p> <p>-Шанжман де п'є;</p> <p>-Па ешапе.</p>
Квітень 2-4 тиждень	Танцювальні елементи	<p>Український танок:</p> <p>-бігунець, голубець, тинок, припадання, упадання, перемінний крок вперед і назад, обертання, па-де-буре, вервечка та ін.</p>

		<p>Чеський танок: -крок польки, галоп, обертання в парі і по одному.</p> <p>Німецький танок: -боковий галоп (різновиди), крок польки, крок вальсу вальсова доріжка, обертання в парі.</p>
Травень 1-2 тиждень	Танцювальні етюди	У роботі над етюдами вирішуються нові завдання: учням прищеплюються навички ансамблевого танцю, синхронного виконання рухів, а також художня виразність виконання, їх взаємовідносини й артистизм. До етюдів відносяться також фрагменти масових і сольних танців, дуети, тріо тощо
3-4 тиждень	Постановочна та репетиційна робота	Орієнтовні вимоги до знань і вмінь вихованців на кінець року.
Червень 1-2 тиждень	Індивідуальна робота	Закріплення вивчених вправ та застосування їх в етюдах.
Червень	Підведення підсумків	Повторення

3-4 тиждень		вивченого матеріалу. Перегляд відеозаписів з виступів.
-------------	--	---

Таким чином, робота з вихованцями у закладах загальної середньої і позашкільної освіти організовується за принципами: добровільності, доступності, регіональності, міждисциплінарності й інтеграції, гуманізації, єдності загальнолюдських і національних цінностей, науковості і системності, безперервності, варіативності, самостійності і активності особистості, практичної спрямованості позашкільної освіти.

Особливості формування репертуару дитячого хореографічного колективу

Хореографія як навчальний предмет не є сьогодні обов'язковим компонентом загальної освіти в Україні. Хореографічну освіту можна отримати, переважно, у закладах позашкільної освіти. У статті восьмій Закону України «Про позашкільну освіту» викладені основні завдання позашкільної освіти: виховання громадянина України; вільний розвиток особистості та формування її соціально-громадського досвіду; виховання у вихованців, учнів і слухачів поваги до Конституції України, прав і свобод людини та громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії; виховання у вихованців, учнів і слухачів патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей українського народу, а також інших націй і народів; виховання у вихованців, учнів і слухачів шанобливого ставлення до родини та людей похилого віку; створення умов для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку вихованців, учнів і слухачів; формування у вихованців, учнів і слухачів свідомого й відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, навичок безпечної поведінки; задоволення освітньокультурних потреб вихованців, учнів і слухачів, які не

забезпечуються іншими складовими структури освіти; задоволення потреб вихованців, учнів і слухачів у професійному самовизначенні і творчійсамореалізації; пошук, розвиток та підтримка здібних, обдарованих і талановитих вихованців, учнів і слухачів; вдосконалення фізичного розвитку вихованців, учнів і слухачів, підготовка спортивного резерву для збірних команд України з різних видів спорту; організація дозвілля вихованців, учнів і слухачів, пошук його нових форм; профілактика бездоглядності, правопорушень; виховання в учасників освітнього процесу свідомого ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих; формування здорового способу життя вихованців, учнів і слухачів; здійснення інформаційно-методичної та організаційно-масової роботи [7].

У відповідності до цих завдань будують роботу дитячі аматорські хореографічні колективи з метою розвитку та естетичного виховання майбутнього суспільства.

Український балетмейстер і педагог, професор, народний артист України Б. Колногузенко висловлює думку, що вже неодноразово лунала в педагогічних колах України, про введення занять із хореографії до навчальних планів у школах. Він зауважує: «Регулярні заняття хореографією з першого по одинадцятий клас у загальноосвітніх навчальних закладах будуть сприяти зміцненню здоров'я, фізичному розвитку... Величезне значення має і той факт, що при вивченні дисципліни «Хореографія» учні ознайомлюватимуться зі звичаями та традиціями свого народу, а значить, поважатимуть їх» [12, с.7].

Далі автор наголошує, що «основою навчання дітей танцювальному мистецтву в школах і ліцейх України має стати вивчення й виконання танців різних регіонів держави: творів українського народу й народів інших національностей, що проживають поряд із ним» [12, с.12]. Саме цей постулат необхідно взяти на озброєння при складанні програм із хореографії, що рекомендуються для позашкільних закладів та закладів загальної середньої освіти.

Ще в минулому столітті, В. Авраменко, розуміючи великий національно-виховний потенціал народних танців, закликав молодь до виконання українських танців на вечорах, концертах. «Особливу увагу на це мусять звернути учителі українських шкіл, щоб плекати

при школі український танок для нашої молоді, починаючи навчати її своїх танків від діточок.

Наша молодь – це майбутнє нашого народного життя! Дай мож їй розуму, бадьору й моральну розвагу – наш національний танок, який цілком заслуговує на те, щоб ввести його в програму навчання при школах, поруч із руханкою та співом» – писав В. Авраменко [1, с.11].

Однією з найактуальніших є проблема репертуару в дитячих хореографічних колективах, що проявляється у відсутності фольклорної основи більшості танців, невідповідності тематики, лексики, загальної стилістики номерів віковим та технічним можливостям виконавців, копіюванні номерів професійних колективів, що псує естетичний смак підростаючого покоління.

Сучасна молодь захоплюється такими напрямками танцю, як модерн, джаз, хіп-хоп тощо. Сучасні музичні ритми проникають у всі сфери сценічного мистецтва, не оминаючи і народно-сценічний танець у дитячих хореографічних колективах. У зв'язку з цим виникає низка проблем щодо інтерпретацій народного танцю під трансформовані, стилізовані народні мелодії.

С. Забрєдовський зазначає, що молодь звертається до сучасної хореографії через те, що «вона близька їй з духом, формою і вона не винна в тому, що ми, хореографи, не можемо запропонувати їй кращої альтернативи». Далі хореограф та науковець продовжує: «Слід зазначити, що навіть добре володіючи новітніми напрямками сучасного хореографічного мистецтва, але не адаптувавши їх до наших соціально-ментальних умов, навряд чи можна досягнути успіху. Мені хочеться привести тільки один показовий приклад поєднання народного та сучасного мистецтва – це всесвітньо відомий «Ріверденс» Цей приклад – яскраве підтвердження того, як потрібно використовувати народну першооснову, адаптуючи її до вимог сьогодення» [6, с.7].

Сьогодні в Україні експерименти в галузі синтезу народно-сценічного танцю активно проводяться саме в дитячих аматорських колективах народного танцю. Розмірковуючи над проблемами стилізації, І. Гутник зазначає: «Стилізація танцю передбачає не лише надання йому тих чи інших стильових ознак, а й – що найголовніше – збереження його першооснови. В цьому випадку стилізація сприймається як гра, віртуозне обігравання жанру, коли твір набуває ознак сучасного танцю і водночас передає

національний колорит. Загалом феномен стилізації хореографічного твору проявляється в тому, що, з одного боку, професійний підхід балетмейстера до створення стилізованого народного танцю піднімає народний танець на вищий щабель, надаючи йому сучасного звучання та видовищності, з іншого, сучасна хореографія збагачується і отримує поштовх до подальшого розвитку завдяки використанню елементів народного танцю» [5, с. 252].

Вже стало традицією, що на фестивалях і танцювальних конкурсах останніх років окремою номінацією проходить «стилізований народний танець», що можна вважати однією з основних ознак сучасного стану хореографічного мистецтва, яке тяжіє до взаємопроникнення різних жанрів і форм танцю. Визначаючи переможців у номінації «стилізація народного танцю», конкурсні комісії виходять із того, чи збережено фольклорні особливості танцю, а також оцінюють майстерність постановки, професійність виконання, вміння відчутти характерні національні особливості танцювальної культури того чи іншого народу.

Вдаючись до стилізації народного танцю, балетмейстери мають змогу проявити власне бачення того чи іншого хореографічного твору. Одні вдаються до поєднання народного і класичного танцю, інші – класичного, народного і сучасного або тільки народного і модерну. Це може проявлятися як у загальній композиції та лексиці танцю, так і в окремих елементах. Таким чином, народний танець зазнає сучасної обробки, крокуючи в ногу з часом. А про популярність стилізації за останні роки свідчить той факт, що кількість колективів, які «спеціалізуються» саме на стилізованих творах, з кожним роком зростає.

Дитячі аматорські колективи народного танцю часто стикаються з проблемою створення репертуару (фр. *répertoire*, від пізньолатинського *repertorium* «перелік, список» – сукупність творів, які виконуються артистом, колективом і т. ін.) у відповідності до віку, психофізіологічних можливостей, національного виховання, запитів дітей та батьків тощо, Репертуар визначає творче обличчя колективу, його художній рівень, суттєво сприяє конкурентоспроможності, є основою всієї освітньої роботи.

Постановочна робота в дитячих хореографічних колективах істотно відрізняється від роботи керівників колективів інших видів мистецтва (драматичного, хорового, інструментального тощо). В

усіх цих колективах керівник має справу з готовими творами (п'єса, пісня і т. ін.) Його завдання полягає у тому, щоб якісно інтерпретувати та вивчити з дітьми цей твір. У дитячому хореографічному колективі репертуар зазвичай створюється керівником або запрошеним постановником, безумовно, якщо мова не йде про постановку танцю за графічно-словесним або відео записом, вже готового твору іншого постановника. Зазвичай колективи, особливо в останні роки, намагаючись створити оригінальне творче обличчя колективу, намагаються втілювати авторські танцювальні номери, поставлені виключно для цього колективу.

У тих випадках, коли постановник використовує фольклорне першоджерело, йому необхідно творчо переосмислити твір народного мистецтва, розробити лексику, малюнки, пластично охарактеризувати образи тощо.

Вимоги до постановок дитячих хореографічних колективів кристалізувались протягом минулого століття, однак їх ключові позиції залишалися незмінними – ідейність, художність та доступність. Попри надмірну ідеологізованість тогочасного розтлумачення першої вимоги (ідейність), її можна розглядати не тільки з позицій «значимості для суспільства», а й з позицій цінності основної думки танцю для морального, національного, естетичного виховання дитини-танцюриста та, у подальшому, глядачів.

Критерієм художності твору повинно слугувати якомога точніша відповідність між ідеєю та формою, за умови, що ідея буде цінною, почуття, що пробуджує цей твір, шляхетними, високими, гуманними, а форма естетично досконалою і водночас доступною дітям. Якісна форма передбачає, що думки та почуття які виражені у творі, втілені у правдивих, живих образах; дії учасників номеру є доцільними; події розгортаються у логічній послідовності; композиція відрізняється стрункістю, продуманістю, відсутністю зайвого, а лексика твору (рухи, комбінації танцю) характеризуються точністю, свіжістю, яскравістю, виразністю, відповідністю ідейному задуму.

Критерієм доступності твору повинна слугувати відповідність між ідейно-художніми вимогами та можливостями дітей-виконавців. Ідея повинна бути зрозумілою, близькою дітям того віку, які будуть виконувати танець.

Досить часто можна спостерігати танцювальні номери, де діти імітують характери, почуття дорослих у незвичних і штучно запропонованих обставинах. Така інтерпретація ніяким чином не може бути прикладом для виховання естетичного та художнього смаку. Будь-яка ідея хореографічного твору повинна бути втілена засобами, доступними виконавцям та відповідати тій чи іншій віковій категорії.

У сюжетах для танцювальної постановки керівник може використовувати інсценізації картин художників, пісень, казок, байок, оповідань, віршів як з класичної літератури, так і з сучасної.

Але, як зазначає І. Аксьонова, «не слід забувати про умовність хореографічного мистецтва, адже не всі конкретні життєві події, явища можна передати мовою танцю. Сміливо вирішуючи нові завдання, шукаючи нові засоби виразності, постановник повинен завжди пам'ятати, що головним мірилом творчості є художня правдивість, чітке і ясне донесення до глядача ідейного задуму» [2, с.81].

Отже, при створенні репертуару хореографічного колективу також доцільно керуватись ідейною спрямованістю танцю, художньою цінністю, якістю музичного супроводу, творчими можливостями колективу, що в цілому сприяє вихованню естетичного смаку як глядача, так і виконавця.

Вимоги до концертного репертуару

Репертуар визначає творче обличчя колективу, його художній рівень, суттєво сприяє конкурентоспроможності, є основою освітньої роботи.

Правильність підбору концертного репертуару полягає, перш за все, в його актуальності, в органічному поєднанні форми та змісту, в його затребуваності та конкурентоспроможності. Керівник завжди повинен виходити з реальних можливостей колективу, коли ставить перед собою те чи інше завдання. При формуванні репертуару, необхідно враховувати творчі, виконавські можливості колективу. Не врахувавши реальних творчих можливостей колективу, будь-який хороший задум може бути проречений на невдачу, або він не знайде повного вираження в художній формі постановки колективу. Якщо виконавські, вікові, інтелектуальні, психологічні, художні можливості не дозволяють колективу в

повній мірі розкрити на сцені задум того чи іншого твору, то він не тільки втрачає художню цілісність, сценічну правдивість, але й хибно впливає на психологію виконавця, на творчий ріст колективу, знеохочувати глядача до мистецтва танцю. Для постановки керівник повинен вибрати такий танець, який відповідає складу колективу та його можливостей.

Концерт – це підсумок хореографічного колективу та його керівника, це свого роду екзамен на творчу зрілість та демонстрація результатів усієї роботи. Концертна діяльність є одним з найважливіших стимулів творчого росту колективу, це засіб виховання громадської позиції учасників, він дозволяє відчутти суспільну значимість своєї участі в аматорському мистецтві, а також сприяє поповненню колективу новими учасниками. Форми концертної діяльності різноманітні: це участь у концертах з окремими номерами, концертні програми розраховані на різну кількість учасників-звітні концерти, участь у конкурсах та фестивалях, гастрольні поїздки.

Відповідним моментом у житті колективу є звітні концерти, які підводять підсумки творчої діяльності за певний період. Бажано їх проводити не рідше одного разу на рік: в урочистій обстановці, з запрошенням керівництва різних рівнів, спонсорів та меценатів, радіо, телебачення та журналістів і всіх тих, хто може вам знадобитися в подальшій співпраці.

Підготовка звітного виступу повинна бути добре обдумані, щоб показати по можливості весь основний пройдений матеріал, але в такій формі, яка б не стомлювала глядачів. Тому звітній виступ потрібно ретельно організувати. Крім доброї танцювальної підготовки, дітей готують до місця виступу, до його особливостей, завчасно ознайомлюють зі сценічним майданчиком, з порядком танцювальних номерів. Дуже часто доводиться стикатися з тим, що найбільш підготовлені та здібні діти бувають зайняті в декількох номерах і змушені під час концерту переодягатися дуже швидко з костюма в костюм. Кількість переодягань треба звести до мінімуму та розподілити зручно по часовому інтервалу, щоб не було поспіху який викликає у виконавців нервовість і буде заважати відмінному виконанню програми. Деякі виконавці думають, що дрібні помилки у танці чи в костюмі можуть пройти непоміченими, їм слід пояснювати, що глядач бачить все і швидко реагує на невдалий рух, шапку що злетіла з голови, на розв'язаний бант чи пояс, зім'ятий

костюм, недбало надітий віночок. Ці, здавалось би, дрібниці відволікають увагу, глядачі перестають слідкувати за змістом танцю і виступ втрачає сенс. Щоб такого не трапилось керівник дитячого хореографічного колективу перевіряє готовність до виступу кожного вихованця [2, с.83].

Певне місце у творчій біографії хореографічного колективу займає підготовка до участі у конкурсах та фестивалях, які проводяться на різних рівнях. Участь у подібних заходах є серйозним стимулом як для учасників колективу, так і для керівника.

Особливих зусиль потребують виїзні та гастрольні концерти, вони вимагають, перш за все, великих емоційних, організаційних зусиль керівника, та серйозних фінансових затрат. Під час гастрольних поїздок на фестивалі, конкурси, слід особливу увагу звернути на умови перебування учасників колективу (проживання, харчування, медичне страхування).

За умови чіткого розподілу відповідальних за різні моменти в концерті, під час виступу керівник слідкує за виступом. Аналіз сприйняття глядачем номерів, технічного рівня виступу колективу дає можливість вносити корективи в подальшу роботу. Зауваження, а потім робота на репетиціях з ліквідації недоліків, створюють умови для безперервного творчого зростання та удосконалення, привчаючи виконавців відповідально ставитись до кожного виступу.

До вибору концертного репертуару потрібноретельніше підходити, враховуючи затребуваності та конкурентоспроможності хореографічних номерів згідно з направленням кожного колективу. Приділити увагу до концертно-гастрольної діяльності, враховуючи важливі організаційні моменти тим самим зробити більш якісним підготовку вихованців .

Підбір концертного репертуару в сучасній хореографічній діяльності справа непроста, хоча, звичайно, вироблені й прийняті єдині критерії і принципи його оцінки. Складнощі ці пов'язані в першу чергу з тим, що кожен колектив індивідуальний в своєму розвитку, різноманітний за віковими категоріями його учасників, володіє властивим тільки йому технічними та художніми взаємовідносинами, відповідно до яких керівнику доводиться робити постановки. Концертний репертуар, насамперед, залежить від профілю хореографічного колективу і будується з урахуванням

потреб учасників, їх підготовленості до сприйняття творів і роботі над ними, а також з метою підтримки інтересу до цього виду діяльності [15, с.192].

Концертний репертуар є одним з показників розвитку хореографічного колективу, несе в собі певні педагогічні функції. Підбір репертуару вимагає від керівника чіткого перспективного бачення педагогічного процесу як цілісної та послідовної системи, в якій кожна ланка, кожен структурний підрозділ, кожен фактор доповнюють один одного, забезпечуючи тим самим рішення єдиних художньо-творчих і виховних завдань.

Проте в наш час в педагогічній практиці існує така тенденція, що хореографи дитячих колективів, намагаючись «прикрасити, різноманітнити, ускладнити» концертний репертуар, використовують різноманітні прийоми. Як правило, це – складна «не дитяча» драматургія або занадто перевантажена «трюкова» танцювальна композиція. Таким чином, стираються межі між дитячим, легким, безпосереднім, несучим відчуття свята і дорослим, серйозним, драматичним. Це веде до протиріч між теорією і практикою хореографічного мистецтва.

Саме концертний репертуар, може розповісти про історію колективу, так як визначає всю його діяльність. Репертуар повинен прищеплювати учасникам колективу любов і повагу до танцювального мистецтва своєї Батьківщини і до танцювальної культури інших народів.

Концертний репертуар колективу може складатися на основі декількох джерел. Особливу роль у створенні самобутнього репертуару в хореографічному колективі може зіграти фактор використання місцевого танцювального фольклору. На основі фольклорно-естетичного матеріалу балетмейстер створює сценічний варіант, при цьому він повинен враховувати, що це не просто перенесення ретельно вивчених рухів і малюнків на сцену. Це процес відтворення виконання, образності, музики, костюма. Це процес відтворення атмосфери життя танцю, його дихання і того таїнства спілкування виконавців, яке в ньому народжується, обумовлюючи його цінність і необхідність [2, с.80].

Один з найпоширеніших і найбільш суперечливих джерел поповнення концертного репертуару – запозичення репертуару професійних ансамблів танцю аматорськими колективами. Створені великими майстрами хореографії, сценічні композиції

професійних колективів відрізняються художньої закінченістю і, безумовно, можуть служити зразками, освоюючи які, танцюристи-аматори знаходять виконавську культуру, технічні навички, знання законів сценічного хореографічного мистецтва [2, с.82].

Однак не всякий хореографічний твір, перенесений з професійного в аматорський колектив, може бути під силу його виконавцям. Балетмейстерові слід, перш за все, досить точно оцінити виконавські можливості учасників колективу, свої якості репетитора, кількість репетиційного часу і ряд інших аспектів з тим, щоб пропонуваній до постановки номер не втратив своєї художньої значущості в результаті такого перенесення. Розрахований автором на певний склад артистів, на їх технічні, професійні можливості, танець є цілісним, і зміна загрожує втратою художності. Таким чином, вибір танців з репертуару професійних ансамблів повинен співвідноситися з можливостями їх повноцінного виконання, готовністю до цього колективу.

Для забезпечення нормальної діяльності колективу йому необхідний свій концертний репертуар, який відповідає специфічним особливостям колективу і виконуваних їм функцій. При створенні концертного репертуару для дітей основними критеріями є, перш за все, змістовність танцю, його відповідність сучасним завданням естетичного виховання і віковим особливостям учасників, урахування специфіки їх роботи і реальних можливостей.

Теоретичний і практичний матеріал

Положення рук та ніг в класичному танці

Лекція

На тему : Витоки класичного танцю.

Мета: Ознайомити молодших школярів з історією становлення класичної хореографічної школи, особливостями розвитку теорії та методики викладання класичного танцю. Формувати знання про виразні засоби класичного танцю, його вимоги, взаємозв'язок з музикою та музичним оформленням.

Виховувати інтерес до класичної хореографії, естетичний смак, почуття любові до прекрасного.

Зміст

1. Історія розвитку шкіл.
2. Основні вимоги класичного танцю.
3. Класичний танець і музика.

1. Шлях розвитку класичного танцю досить важкий. Був час, коли так звані «новатори» хореографії стверджували, що мова класичного танцю застаріла і тому його разом з академічною школою потрібно негайно і назавжди здати в архів. Незважаючи на труднощі, класичний танець відмінно витримав екзамен в часі і продовжує успішно розвиватися:

- збереглися чіткі, пластично закінчені форми хореографії;
- бездоганна витончена виконавська техніка рухів;
- змінився композиційний ряд танцювальної мови, але досконала хореографічна першооснова, незалежно від випробувань часом, - збереглася.

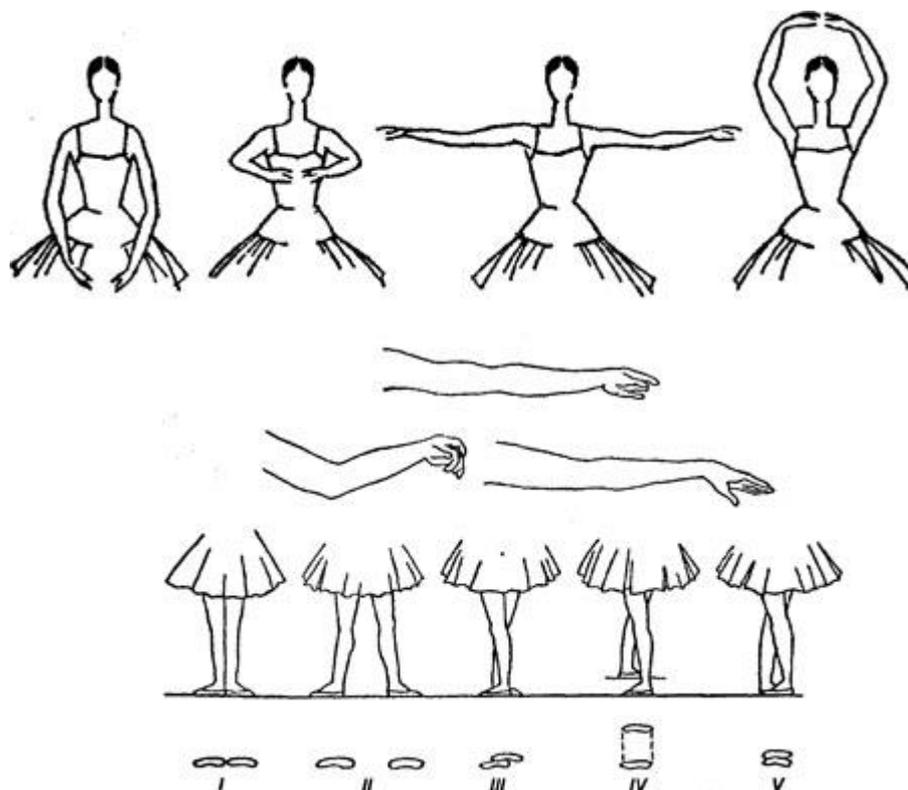
Школа класичного танцю багата своїми традиціями, напрямками та майстерністю викладання. Найстарші школи класичного танцю – французька та італійська – мають свої виконавські традиції, але хореографічна основа (склад рухів) шкіл єдина.

Прийнято вважати, що для французької балетної школи характерна висока виконавська техніка, витончений стиль, манера рухів м'яка, легка, граціозна, але іноді дещо вичурна, що притаманно французькому мистецтву в цілому.

Італійській школі притаманні віртуозна техніка, витриманий стиль з деяким нахилом в гротеск, манера рухів стрімка, рвана, дещо напружена..

Склад рухів класичного танцю і його термінологія були затверджені у Франції. Безумовно, взаємозв'язок шкіл існував. У минулому іноземні майстри балету під час своїх закордонних гастролей переймали досвід колег та більш досконалі прийоми виконавської техніки.

Французька термінологія, прийнята для класичного танцю, є інтернаціональною. Для нас вона теж саме, що й латина у медицині, якою за потребою доводиться користуватися. Італієць Чекетті, який викладав в останні роки свого життя у Англії, користувався термінологією на чужій і йому, і його учням мові. Ця термінологія міжнародна і прийнята всіма, хоча не всі наші назви співпадають з назвами, прийнятими у французів. Значний період часу наш танець розвивається без близького зв'язку з французькою школою. Багато назв відпали, деякі видозмінилися, були введені нові, але це все варіанти однієї загальної та міжнародної системи танцювальної термінології.

2. Основні вимоги класичного танцю

Класичний танець – система виразних засобів хореографічного мистецтва, що базується на ретельному відпрацюванні різних груп рухів та позицій ніг, рук, корпусу й голови, з'явилась у XVII столітті. Рухи прагнуть до геометричної ясності, чому сприяє принцип виворотності.

Виворітність

Вона виконує естетичну функцію. Наявність виворітності є основною вимогою при виконанні рухів класичного танцю. Виворітність – це один з анатомічних показників танцівника, але над нею потрібно постійно працювати, розробляти та слідкувати за нею під час виконання рухів класичного танцю. Виворітність полягає в тому, що коліно вивертається ззовні, з ним разом розвертається і стопа. Під час цього розвороту з'являється свобода руху у суглобі стегна, ногу можна ще вільніше відвести в бік, а також перехрещувати з іншою ногою. Танцівник, який обмежений у виворітності, обмежений у рухах.

Arplomb (апломб)

Одна з головних завдань класичного танцю є постановка корпусу. Правильна постановка корпусу має естетичний вигляд та допомагає у виконанні рухів класичного танцю.

Як наслідок правильної постановки корпусу є наступне поняття класичного танцю – arplomb.

Arplomb – це вміння танцівника рухатись по сцені впевнено і точно не втрачаючи рівноваги. Arplomb дає можливість діяти технічно досконало і виробляється протягом всіх років навчання.

Виробляти arplomb починають біля станка: під час екзерсису корпус повинен триматися прямо в позі так, щоб в будь-який момент можна було відпустити руку, якою тримаєшся за станок і не втратити рівноваги. Це буде запорукою правильного оволодіння екзерсисом біля станка і на середині зали. Стопа ноги, яка стоїть на підлозі, не повинна спиратися на великий палець, а вага тіла повинна розподілятися на всю поверхню стопи. По мірі того, як arplomb удосконалюється, рухи виконуються на пів пальцях.

Коли екзерсис виконується на пів пальцях посеред зали, за стійкість відповідає правильне положення рук. Рука, яка провисла у верхній частині, не дає можливості утримувати рівновагу.

Колосальну роль в утриманні arplomb грає спина. Основа рівноваги – хребет. Потрібно цілим рядом самостережень за

відчуттями мускулатури в області спини з різними рухами відчувати та володіти ним. Коли учень зможе відчути та підтягнути мускулатуру в області попереку та зловити вісь, тоді він впевнено може братися за труднощі танцювального мистецтва, для виконання яких необхідна правильна манера тримати спину.

Plie

Наступна вимога класичного танцю є plie (пліє) – присідання. Plie виконується за всіма позиціями. Існують demi plie (неповне присідання) та grand plie (повне присідання). Plie притаманне багатьом танцювальним рухам, зустрічається майже в кожному pas і тому йому потрібно приділяти особливу увагу при виконанні екзерсису.

Якщо у танцівника немає plie, виконання його сухе, різке і не пластичне. Виробити учню plie можна відпрацьовуючи екзерсис. Багатьом учням природа подарувала танцювальні здібності і гарно розвинуте ахіллове сухожилля, а в інших воно гнеться ледь-ледь.

При вивченні plie необхідно розподіляти вагу тіла рівномірно на дві ступні. Спочатку потрібно ретельно вивчити demi plie, яке виконується не відриваючи п'ятки від підлоги. За цим потрібно слідкувати, бо саме це гарно розвиває зв'язки ахіллового суглоба.

Стрибок

Найбільш складним і технічно важким рухом в мистецтві класичного танцю є стрибок. Стрибки – це засіб найрізноманітнішого стрімкого виду руху, який не повинен перетворюватися у самоціль. Стрибок заради стрибка – це акробатика. Стрибки складаються з попередньо засвоєних елементів екзерсису і adajio.

Методичне виконання стрибка багато в чому залежить від виворітного сильного і еластичного demi plie, яке дозволяє учню легко і вільно виштовхувати вагу свого тіла і приймати її під час закінчення стрибка. Короткий, слабкий, не розроблений ахілловий суглоб, слабкі м'язи литок та стегон – суттєвий недолік у розвитку гарного стрибка.

3. Класичний танець і музика

Балет – це мистецтво класичного театру. Вміти натхненно і віртуозно «танцювати» зміст музики – означає володіти одним із головних елементів акторської майстерності. Танцівнику необхідно не тільки слухати музику і проникати в її зміст, але й любити, відчувати, захоплюватися нею.

Музика – це мистецтво, в якому ідеї, почуття і переживання виражаються ритмічно та інтонаційно організованими звуками. В танці ідеї, почуття і переживання виражаються теж ритмічно та інтонаційно засобами організованої пластики сценічного руху за допомогою хореографічної композиції, пози і акторського жесту.

Музичність – це здатність до музики, тонке її розуміння. Танцювальність – це здатність до танцю і теж тонке його розуміння. Театральний танець – це не просто компонент, який наочно передає зміст музики. Це самостійний вид мистецтва, який має власні засоби вираження, за допомогою яких розкривається зміст сценічного дійства. Образ музичний і хореографічний – це синтез художності у виконавському мистецтві театрального танцю.

Отже, вихованець повинен намагатися виконувати кожне завдання не тільки технічно грамотно і фізично впевнено, але й творчо, захоплено, музично.

Музичність майбутнього танцівника складається з трьох взаємопов'язаних виконавських компонентів.

Перший компонент – це здатність правильно узгоджувати свої дії з музичним ритмом. Відомо, що кожний музичний твір має свій ритм, засобами виміру якого є метр (побудова музичного такту) і темп – ступінь швидкості виконання і характер руху музичного твору. Кожен музичний твір завжди чітко підпорядковується ритму музичного твору, а це досить часто впливає на динаміку розвитку і характер сценічного дійства. Найменше порушення музичного ритму завжди обмежує танець у дієвій та художній точності вираження.

Другий компонент музичності – це здатність дітей свідомо і творчо сприймати тему – мелодію, художньо втілювати її в танці. Танець без внутрішнього натхнення не може стати повністю живим виразником сценічної дії. Правильне сприйняття музичної теми завжди викликає намагання діяти не тільки технічно досконало, а й емоційно, натхненно.

Третій компонент – це здатність до живого сприйняття музики. Якщо майбутній танцівник не здатен сприймати зміст музики як художній компонент танцю, як живий початок акторського натхнення, значить він ще не готовий стати справжнім художником танцю. Отже, дуже важливо, щоб в основі всього курсу вивчення класичного танцю, в основі кожного уроку, кожного завдання було свідоме живе сприйняття музики.

Зразок конспекту хореографічного заняття

Хореографічне заняття для дітей 7-8 років (основний рівень, 1 рік навчання)

Тема: «Крижане серце – в пошуках добра» (комплекс вправ та ігор)

Мета: закріпити навички виконання танцювальних рухів сучасного танцю (пліє, 1, 2, 3 позиції рук та ніг, положення пассе, батман тендю, пассе партер); розвивати музично-ритмічну координацію, вміння емоційно відгукуватись на музику, образну уяву та фантазію; виховувати почуття колективізму, відповідальності та доброзичливого ставлення одне до одного, вчити бути відповідальними й цінувати дружні стосунки, закріпити значущість поняття «добро».

Обладнання: CD-програвач, фонограми з піснями з мультфільму «Крижане серце».

Хід заняття

Вступна частина

Діти по одному входять до зали, шикуються на лінії, виконують привітання (уклін).

Педагог: Діти, сьогодні ми з вами вирушимо в чарівну подорож до «льодяного замку». На попередньому занятті я просила вас передивитися мультфільм «Крижане серце», ви дивилися?

А які герої вам запам'яталися і чому? (Відповіді дітей). Так добре, а що саме хотіли відшукати герої мультфільму? Дійсно, дружні герої шукали «добро та кохання» для своєї подруги Ельзи. А що таке на вашу думку добро? (Відповіді дітей). Так добре, отже сьогодні ми будемо подорожувати та грати в різноманітні ігри, щоб знайти добро в кожному серці. Для цього нам необхідно пройти багато випробувань, щоб зрозуміти, що ж таке добро та де воно знаходиться, тому вирушаймо до чарівного льодяного замку.

Розігрів по колу

Педагог: А зараз ми з вами добре розігріємось, щоб не змерзнути під час нашої подорожі, прошу зробіть гарне коло та слухати музику, яка буде лунати, і виконувати рухи, що будуть у пісні (музичний супровід «Носочок, каблучок»).

Усіх прошу зайняти свої місця (гра – імітація «Ковзанка») – ми з вами у зимовій казці, де багато снігу, необхідно взяти до рук

палиці та уявити, що ми їдемо на лижах, ніжки ставимо в 1 позицію та вирушаємо. Добре, а зараз ми прибули на зупинку «Зліпи Олова», діти, а чи подобається вам цей герой, чому? Так, добре, наступне наше завдання – зліпити найгарнішого сніговика, приготували свої рученята та оченята, слухаємо уважно музику та ліпимо сніговика. Музичний темп буде зростати, тому будьте уважні.

Основна частина

Педагог: Добре діти ми з вами розігралися і готові вирушати далі. Діти, а на кого з персонажів мультфільму ви б хотіли бути схожими та чому?

(Відповіді дітей)

Для того, щоб бути героєм – Зефіркою (монстр), Оловом, принцем Хансом, Кристофом оленем (Свен) Ельзою або Гіною, необхідно добре попрацювати. Прошу зайняти місця у своїх командах, зараз пограємо в гру «Танцюй найкраще». Ваше завдання: танцювати під музику, яка буде лунати; по черзі кожна команда, а наприкінці ми оберемо команду-переможницю.

Гра «Танцюй найкраще»

Так, із завданням ви гарно впорались, а тепер вам необхідно бути максимально непомітними, як сніжинки, та «розлетітися» на свої місця на лінії. Виконаємо вправи для всього тулубу, а я буду спостерігати, хто насправді принц та принцеса, адже наші герої мають гарну поставу й виберу Ельзу, головну героїню мультфільму. Вправи на напруження та розслаблення м'язів тулубу: оберти голови, нахили вперед-назад; нахили тулубу з палицею вперед та в боки; вправи для рук, пор де бра; демі пліє по першій та по другій позиціях; пліє з releve на півпальцях, cote.

Педагог: А зараз, діти, я пропоную вам пограти в гру, яка покаже чи дружні ви – «Танець зимовий океан » – всі діти розбиваються на три команди (у першій команді найбільше дітей, в другій трошки менше, в третій найменше). Потім вмикається музика й дітям пропонується завдання: придумати танець океану, кожна команда по черзі показує свій танець, потім три команди з'єднуються в один океан, кожен танцює свою частину. А зараз ми з вами пограємо в гру «Пантоміму – ситуацію». Діти діляться на героїв у команди, тепер кожна група повинна придумати, що саме вона буде зображати доки лунатиме мелодія. Ваше завдання: залучити до гри кожного учасника команди, потім показати дію не

промовляючи її, а завдання інших команд, спостерігаючи за діями групи, вгадати, що саме ті зображують.

І так, увага, це не останнє випробування, адже, щоб дістатися до замку, де є добро, необхідно пройти ще одне. Гра «Льодяна статуя». Завдання: стати в будь-яку гарну класичну позу, а Ельза тим часом відвертається і не бачить вас, тоді як вона повернеться, то повинна розказати, які положення рук та ніг вона бачить, якщо вона вказує правильно – статуя тане, а якщо ні Ельза завмирає та я обираю нову Ельзу.

Педагог: Молодці, діти, ви всі справились із завданням. Ельза розтопила кожне серце, а ми з вами прибули до замку, в якому знаходиться «добро». В цьому замку зараз проходить Зимовий бал, тому ваше завдання поділитися на пари та показати, хто з вас вартий звання принца й принцеси (педагог допомагає поділитися на пари та вмикає повільну мелодію), хлопці по черзі протанцювують з дівчатами.

Добре, друзі, ось ми й дісталися нашого замку та знайшли справжнє добро, а за вашу поведінку та гарне виконання завдань конкурсів ви нагороджуйтеся почесними значками «Холодне серце».

Розтяжка в партері

Заклучна частина

Педагог: Ми гарно попрацювали, тому саме час трохи відпочити: Підведення підсумків заняття: Отже, ви сьогодні всі молодці, ми з вами здійснили подорож по чарівному лісу, і всі разом дісталися до замку, де мешкала Ельза, яка у своєму крижаному серці ховала добро! Добре діти, а тепер назвіть ті якості, які притаманні кожному з вас? (Кожен відповідає, які якості ви би хотіли мати?) Молодці! До побачення! Уклін, вихід із залу.

Використання інтерактивних методів та технологій на заняттях танцювального гуртка

Інтерактивна вправа «Передай вітання іншому»

Мета: навчати збереженню прямої постави; розвивати почуття ритму, координацію; формувати у дітей навички спілкування загалом і етикету ввічливого вітання зокрема через відповідне відчуття, найпростіші рухи, доцільну міміку; виховувати позитивні емоції дітей.

Вихідне положення– діти утворюють коло разом з учителем, стають у першу позицію, тулуб тримають прямо, підтягнуто.

Перший варіант. Вчитель виконує два легкі оплески, звертаючись до сусіда праворуч; потім спокійно опускає руки і одночасно нахиляє голову вниз, супроводжуючи рухи щирою усмішкою. Той виконує все те саме, звертаючись лише до дитини, що стоїть праворуч від нього.

Другий варіант. Вчитель зі щирою усмішкою нахиляє голову вниз (на один такт), адресуючи вітання сусіду, що стоїть праворуч. На другий такт завершує вітання двома легкими оплесками. Той виконує все те саме, звертаючись лише до дитини, що стоїть праворуч від нього.

Третій варіант. Вчитель виконує легкий нахил головою на один такт, спрямовуючи уклін і привітну міміку до сусіда, що стоїть праворуч. На другий такт випростовується. На третій такт вони удвох вітаються таким сучасним жестом: обома своїми випрямленими долоньками легенько вдаряють по долонях партнера, спрямовуючи жест одне до одного і трохи вгору. Те саме можна виконати лише долоньками правих рук. На четвертий такт опускають руки і виконують чверть оберта праворуч до наступного сусіда. Дитина, яка отримала вітання, виконує те саме, передаючи його по колу.

Музика: на 2/4, помірного темпу, з яскраво вираженим фразуванням. Музичний твір бажано через кілька уроків змінювати, щоб було тимчасове звикання, але не було прив'язування до певної мелодії.

Інтерактивна вправа «Хвиля дружби»

Мета: навчати збереженню прямої постави; розвивати почуття ритму, координацію; формувати у дітей навички художньої взаємодії і спілкування через найпростіші виражальні рухи, доцільну міміку; оптимізувати позитивні емоції дітей.

Вихідне положення– на початку або в середній частині уроку учні і вчитель утворюють коло, кожний надає поставі стрункого вигляду.

Перший варіант. На 1 -й такт вальсової музики вчитель з привітною мімікою на обличчі подає праву руку (вниз і від себе, долонею догори)учневі, який стоїть праворуч. На 2-й такт музики дитина виразним жестом вкладає в його долоню свою ліву долоню,

відповідаючи адекватною мімікою. На 3-й такт ця дитина так само пропонує праву руку іншій особі – тому, хто стоїть праворуч від неї. Такт за тактом хвиля дружби прокочується по усьому колу і з'єднує дітей, наприклад, для очікуваної гри, танцю тощо.

Другий варіант. Вправу можна розширити, продовжуючи після об'єднання усіх виконувати рухи дружби в ритмі музики. На чотири такти звузити коло (кроки на кожний такт), поступово піднімаючи руки вгору; на два такти опустити руки донизу, виконуючи плавне присідання; на два такти підняти руки вгору, випростати ноги у колінах; на наступні шість тактів розширити коло, відступаючи назад і опускаючи руки; на останні два такти вклонитися.

Музика: на 3/4, помірного темпу, з короткими виразними фразами.

Інтерактивна вправа «Мандрівка оплесків»

Мета: навчати збереженню прямої постави; розвивати почуття ритму; формувати у дітей навички художньої взаємодії, спілкування; оптимізувати позитивні емоції дітей.

Вихідне положення–учні і вчитель утворюють коло, кожний надає поставі стрункого вигляду.

Перший варіант. Вчитель виконує три оплески (чверть, чверть, половинна), звертаючись до сусіда, що стоїть праворуч. Сусід відтворює оплески, адресуючи їх особі справа від себе і т. д., аж поки оплески не дійдуть до вчителя.

Другий варіант. Учитель виконує оплески у будь-якому найпростішому ритмі, звертаючись до дитини, що стоїть праворуч від нього. Дитина може повторити ці оплески або вигадати новий ритм, звертаючись вже до іншого сусіда – того, хто стоїть праворуч від неї. Бажано, щоб вигадування нового ритму підпорядковувалося музиці.

Музика: легка танцювальна на 2/4 або 4/4 (спочатку вправа може виконуватися навіть без музики).

Танцювальна вправа «Зачароване коло Терпсіхори»

Мета: формувати у дітей навички сольного виконання знайомих рухів і навички виконання рухів за власним вибором; розвивати музикальність; оптимізувати позитивні емоції дітей.

Вихідне положення—учні і вчитель утворюють коло, в центрі якого-великий обруч. Це – зачароване коло Терпсіхори.

Перший варіант. Діти по черзі або за бажанням стають по одному у коло, а педагог у ролі Терпсіхори називає рух для виконання, наприклад -«вихилясник», «присядка» тощо. «Чари» починають діяти з початком музики і їхній вплив завершується із закінченням музики.

Другий варіант. Дитина, ставши у коло Терпсіхори, одразу «підпадає під її чари» і виконує там свій улюблений рух. Усі можуть плескати в долоні або підтанцювати.

Музика: педагог може довільно добирати музику до названих рухів.

Танцювальна вправа «Винахідливе коло Терпсіхори»

Мета: формувати у дітей навички імпровізації танцювальних рухів; розвивати музикальність, творчість; оптимізувати позитивні емоції, прихильне ставлення дітей.

Вихідне положення—учні і вчитель утворюють коло. У педагога – величезний обруч. Це – «винахідливе коло» Терпсіхори.

Педагог підходить до дитини, яка своїм виглядом виявляє бажання танцювально проявити себе. Опускає обруч так, що дитина потрапляє у «винахідливе коло». Дитина імпровізує в характері музики (вісім т актів, з уповільненням темпу наприкінці), діти плескають у долоні, заохочуючи її винахідливість, оригінальність проявів. Тепер дитина бере обруч і йде до дитини, до якої виявляє прихильність. Так можуть танцювати, аж поки не згасне бажання у дітей.

Музика: вчитель добирає музику, виходячи із спостережень і уподобань конкретної дитини.

Вправа образно-творчого характеру «Рухливі струмочки»

Мета: вчити дітей не перетинатися з іншими «струмочками», бігти легко, безшумно, руки тримати вниз; вчитися, пробігаючи у «ворітця», завертати за попередньою дитиною, тобто в одне русло; формувати творчі уміння вигадливо виводити малюнок руху «струмочка».

Вихідне положення—учні збираються по 5–6 осіб, з'єднують руки вниз і повертаються у напрямку за ведучим (з'єднання

«ланцюжок»). Так утворюється кілька підгруп, образно – «струмочків».

На вісім тактів усі рухаються легким бігом за своїм ведучим, який самостійно обирає напрям і вигадує малюнок руху. На уповільненні останнього такту діти призупиняються, ледь присідають на двох ногах і змінюють напрямок руху на протилежний: «струмочок» потече в інший бік. Таким чином з повторенням вправи остання дитина в ланцюжку стає першою. У такий спосіб легко змінюється ведучий і напрям руху. На закінчення ігрової вправи обидва струмочки можуть злитися в один: діти-ведучі з'єднують угорі руки і утворюють «ворітця», в які по черзі пробігають діти з обох «струмочків».

Музика: українська народна мелодія, яку педагог добирає самостійно.

Танцювальна гра імпровізаційного характеру «Рукавиця-мандрівниця!», або «Рукавиця-чарівниця!»

Мета: активізувати дитячу танцювальну творчість; закріплювати вміння виконувати танцювальні рухи, виявляти здатність вільно оперувати набутим досвідом; розвивати почуття ритму, навички художнього спілкування.

Вихідне положення—учні і вчитель утворюють коло, стають обличчям до його центру, інтервали між дітьми – на відстані руки. У вчителя або учня у руках рукавиця-мандрівниця (на кшталт рукавиці Діда Мороза).

Після музичного вступу «рукавицю-мандрівницю» ритмічно передають по колу. Із завершенням першої частини музики (музичний період, а надалі, можливо, й музичне речення, фраза) дитина, у якій залишилася рукавиця, вдягає її та імпровізовано танцює, а діти заохочують її оплесками.

Якщо рукавиця – чарівниця, то вона може бути у верхній частині зав'язана, а в ній захований маленький сюрприз, який розкривають наприкінці гри (цей варіант доцільний для свята тощо).

Музика: українська народна мелодія; перша частина-хороводна; друга частина – танцювальна, пошвавленого або швидкого темпу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко В. Українські національні танки, музика і стрій. [Кн. 1-2. Короткий нарис про український танок та опис 18 найкращих народних танків власного укладу] Київ – Львів], 1947. 80 с.
2. Аксьонова І. Ю. Проблеми створення репертуару в дитячому хореографічному колективі та їх вирішення. Українська хореографічна культура у сучасному державотворчому процесі: стан, проблеми, перспективи : матеріали наук.-практ. конф. за підсумками першого Всеукр. фестивалю-конкурсу народної хореографії ім. П. Вірського (Київ, 28 жовт. 2003 р.). К., 2003. С. 80 – 83.
3. Бугаєць Н.А. Методика роботи з хореографічним колективом: Навчальний посібник. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2009. 99 с.
4. Бурля О.А. Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.06. Київ. нац. ун-т культури і мистец. К., 2004. 18 с.
5. Гутник І. М. До проблеми стилізації народного танцю. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук.праць. К. : Міленіум, 2009. Вип. XXII. С. 251 – 257.
6. Забрєдовський С. Г. Методика роботи з хореографічним колективом : навч. посіб. Київ : НАКККіМ, 2010. 135 с.
7. Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>.
8. Ліманська О.В.Формування особистості студента в процесі художньо-творчої діяльності. Матеріали науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної мистецької освіти в умовах європейської інтеграції: хореографічне мистецтво». Харків, 2011. Вип.2 С.28-31.
9. Мартиненко О. Методика роботи з хореографічним колективом: теорія і практика: підручник для здобувачів першого рівня вищої освіти спеціальностей 024 Хореографія, 014 Середня освіта (Хореографія). Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. 390 с.

10. Мартиненко О. В. Педагогічні умови формування хореографічних умінь дітей 5 – 6 річного віку в дошкільних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00. Бердянський держ. педагогічний ун-т. Бердянськ, 2005. с. 186–213.
11. Методика хореографічної діяльності молодших школярів [електроний ресурс] <https://knowledge.allbest.ru/>
12. Методика роботи з хореографічним колективом : навчально-методичні матеріали / [укл. Б. Колногузенко]. Х. : ХДАК, 2001. 34 с.
13. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) [Книга] МОНУ; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. К.: Освіта України, 2008. 274 с.
14. Тарасенко Т. В. Взаємозв'язок традиційних та інноваційних методів в професійній підготовці керівників дитячих хореографічних колективів: Автореферат дис.. канд.. пед.. наук 13.00.08 Південно-Казахстанський пед.. ун-тет. Чимкент, 2006. 28 с.
15. Тарасюк А. М. Професійна підготовка майбутніх учителів хореографії до роботи у позашкільних закладах освіти. Педагогічний альманах. 2012. Вип.13. С. 191-195
16. Тригуб С.В. Творча та організаційна діяльність керівника дитячого хореографічного колективу в загальноосвітній школі. Сучасна мистецька освіта; реалії та перспективи: зб. Нак.праць. Київ – Суми: СумДПУ, 2004, С.155 – 162.
17. Урок як основна форма організації навчання хореографії у системі загальної освіти [електроний ресурс] <https://naurok.com.ua/urok-yak-osnovna-forma-organizaci-navchannya-horeografi-u-sistemi-zagalno-osviti-33239.html>

Науково-методичне видання

Ігор СТЕПАНЮК
Дар'я СТЕПАНЮК

Методика роботи з хореографічним колективом

Навчально-методичний посібник

Підписано до друку 10.01.2023. Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 4,75. Зам. 121. Тираж 100.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк цифровий.

Друк ФОП Мажула Ю. М.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 47/35.
Тел. моб. 096 61 66 277, e-mail: y.mazhula@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 7662 від 07 вересня 2022 року

Степанюк Д. О., Степанюк І. В.
Методика роботи з хореографічним колективом. Луцьк :
ФОП Мажула Ю. М., 2023. 76 с.

Навчально-методичний посібник «Методика роботи з хореографічним колективом» висвітлює основні завдання та напрями роботи педагога-хореографа, є допоміжним матеріалом у практичній діяльності майбутніх педагогів-хореографів, керівників хореографічних колективів.

Матеріали навчально-методичного посібника стане у нагоді для здобувачів освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво та 01 Освіта/ Педагогіка, викладачів-практиків та керівників дитячих хореографічних колективів.

УДК 793.3.071.5-053.2